

MICHAL HAJNAL
HAJNAL MIHÁLY

MICHAL HAJNAL
HAJNAL MIHÁLY

MICHAL HAJNAL HAJNAL MIHÁLY

Wehner Tibor
bevezető tanulmányával

A FÁJDALMAS SZÉPSÉGEK FESTŐJE

Kompozíció formákra XI., 1964

1964

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társasága 2000. szeptemberében Budapesten rendezte meg – *Külön világban és külön időben* címmel – azt a művészettörténeti konferenciát, amely az 1918-tól az ezredfordulóig ívelő csaknem egy évszázadban a Magyarország határain kívül élő és alkotó művészek munkásságát tekintette át. A témaválasztás kapcsán a konferencia egyik fő szervezője, Szabó Lilla művészettörténész hangsúlyozta: „A 'határainkon kívül' definíció itt egyaránt vonatkozik a határainkon túl élt és élő, valamint a századforduló után, az első világháború táján, a két világháború között, a gazdasági válság idején, a harmincas évek végén és a világháború alatt és után, majd megint 1956-ban, aztán a hatvanas, hetvenes években emigrált művészekre. A korok és az indokok felsorolása elég elkésztítő – holott más népeknél mi sem természetesebb, mint a művész bolyongása és helykeresése valóságos és átvitt értelemben.” A konferencia előadásait közreadó tanulmánykötetben jelent meg Szabó Haltenberger Kinga Krón Jenő kassai grafikai iskolája (1921-1928) és más magániskolák Szlovákiában 1919 után című dolgozata, amelyben a szerző megállapítja, hogy Krón Jenő művészetpedagógiai munkásságát 1933-tól tanítványa, Feld Lajos folytatta, aki a második világháború után is jelentős tevékenységet fejtett ki. Az 1945 után pályára lépő kassai művészgeneráció alkotóinak

hosszú sorában ott találjuk Hajnal Mihály festő- és grafikusművészt is, aki életrajzában kiemelt hangsúllyal emlékezik meg egykori mesteréről, Feld Lajosról. A történeti mozzanatok felületesen szemlélő úgy ítélné, hogy a generációk művészi munkásságának egymást követő és egymást segítő, egymásra épülő töretlen folyamata zajlott a XX. század évtizedeiben a kassai régióban, holott a valóság egészen más volt: a magyar művészeknek a tradíciók továbbviteléért, életművük létrehozásáért szívós és kitartó küzdelmet kellett megvívniuk.

Mint oly sok kor- és pályatársáét, a kisebbségi sorsba kényszerített Hajnal Mihály festő- és grafikusművész életútját és életművének alakulását, felépülését is a XX. század viharos eseménytörténete, Közép-Európa történelmi konfliktusai, diktatúrai determináltak E művész sorsa, alkotóútja azért volt különösen nehéz, mert országhatárok szeszélyes módosulásai, hatalmi körök kiszámíthatatlan váltakozásai (és nyomasztó állandósulásai) akadályozták, nehezítették meg személyes aspirációinak kiteljesítését, egzisztenciális alapjainak megteremtését, művészeti gyökereinek meglelését. A művész és kortársainak nehéz helyzetét, különleges alkotói körülményeinek jellemzőit szemléletesen összegezte Szabó Haltenberger Kinga a Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága fennállásának tíz éves évfordulójára, 1999-ben megjelent *Képünk* című

1966

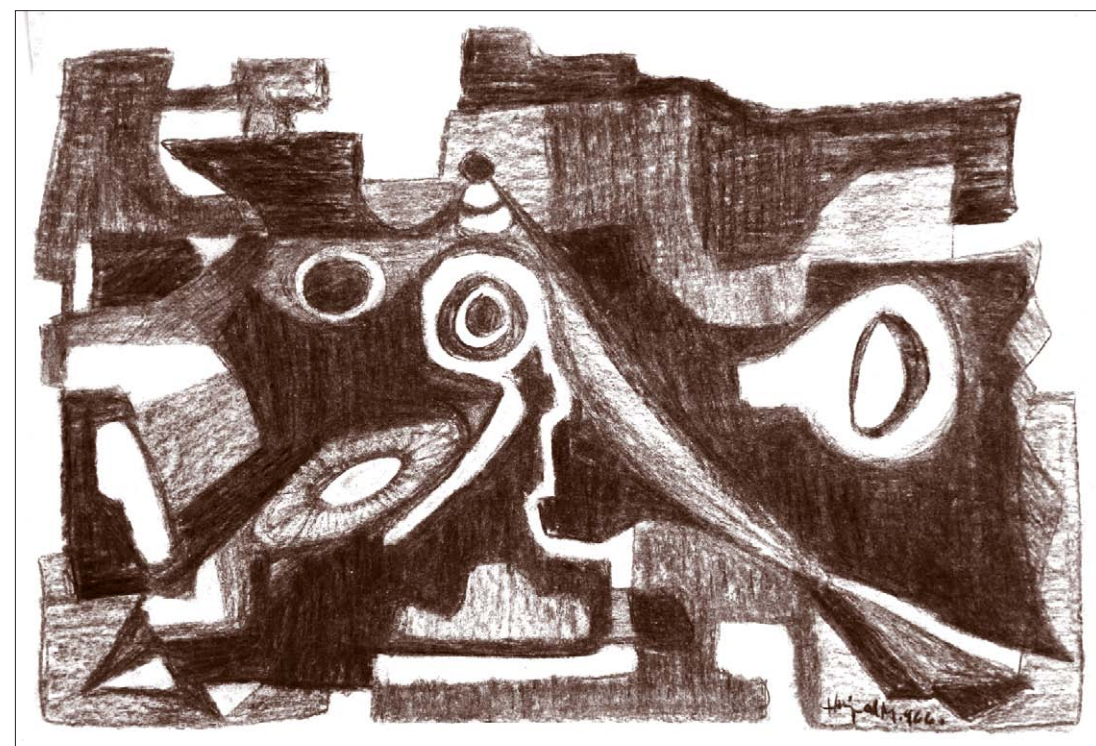

1967

kötet bevezetőjében: „A szlovákiai magyar képzőművészek évtizedek óta sajátos körülmények között élnek, fejlődnek, alkotnak. Kissé tudathasadásszerű állapot, amikor otthonról – családjukból, falujukból – a jellegzetesen magyar lelkületet és élményvilágot hozzák magukkal, miközben a – többnyire pozsonyi, de esetleg nyitrai, eperjesi, egyesek prágai – főiskolákon szlovák és cseh mesterektől tanulhatnak. Különösen fiatalkori alkotásaikon néha még érezhető a mester hatása. Élettapasztalataik aztán elősegítik az egyéniség kikristályosodását és jönnek a kesernyős élmények. A szlovákiai magyar művész mindig outsider. A szlovákok közt magyar, a magyarok között ismeretlen felvidéki. Jó esetben közelít Európához, ami innen nézve sikerül is, de Európából nem látszik.” Ilyen furcsa körülmények között, e tudathasadásos állapotokat átélve nőtt fel, kezdte meg felkészülését az 1935-ben a magyarországi Anarcon született, Miskolcon gyermekeskodott Hajnal Mihály is, aki az 1950-es évektől a csehszlovákiai Kassa városában Feld Lajos, Július Nemcik, Löffler Béla és Július Bukovinsky műhelyében tanult, s aki az 1960-as évek első felében Budapesten Barcsay Jenő magántanítványa volt. („Amit a rajzolásról és az anatómiáról tudok, azt Barcsaynak köszönhetem” – vonta meg felkészülési periódusának tanulságait a művész.) Autonóm művészi munkásságának kibontakozására ezután még hosszú-hosszú évekig várni kellett: alkalmazott grafikusként plakátokat és grafikákat tervezett, a kassai Thália Színház előadásaihoz díszletek és jelmezek készültek a keze alatt, és mindemellett jelentős művészetszervezői tevékenységet is kifejtett a kassai Kelet-szlovákiai Galéria munkatársaként. Hajnal Mihály Európa politikai-társadalmi átalakulásának, gyökeres átrendeződésének időszakában, a nyolcvanas-kilencvenes évtizedfordulón a számára több mint négy évtizedig otthont adó Kassa városából Prágába költözött, s a közelmúlt tizenöt évében e dinamikus életet élő, fantasztikus történelmi rekvizitumokban

1966

1966

Arany korszak, 1967, fametszet

és művészeti értékekben oly gazdag városban alkotta meg a korábbi alkotói törekvéseire épülő, művészeti elveit szintetizáló festészeti és grafikai műegyütteseit: olajképeket, pasztelleket, monotípiákat, ceruza- és szén- és tusrajzokat, linóleummetszeteket, litográfiákat.

Hajnal Mihály művészetének alakulása az 1960-as évek második felétől követhető pontosan nyomon (miután korábbi alkotóperiódusának munkái egy műtermét elpusztító tűzvész következtében megsemmisültek): műveit a közelmúlt évtizedeiben számos, a csehszlovákiai – majd szlovákiai és cseh –, valamint magyarországi városokban rendezett önálló tárlaton felvonultatta, és alkotásaival megannyi nemzetközi seregszemlén, biennálén is bemutatkozott. Munkássá-

gában a hetvenes évektől a grafikai művek: az egyedi rajzok és a sokszorosító technikákkal kivitelezett lapok, illetve sorozatok megalkotása volt a domináns. A pályakezdő periódusban, majd a hetvenes-nyolcvanas években leginkább a természetelvű, a figuratív kifejezés jellemezte alkotómódszerét, majd a kilencvenes évektől művészetében az elvontságokhoz, az absztrakcióhoz vonzó kibontakozás regisztrálható, akkor, amikor érdeklődése intenzíven a festészet felé fordult. A festői szólalom megerősödése tehát nemcsak a műnem, a forma, a kivitelezés és a technika terén hozott fordulatot: Hajnal Mihály művészetében az epikus leképezés, a valóság hű megjelenítés vagy a nagyvonalú átírás helyett a magával ragadó láttatás, a mély átéléssel hitelesített kifejezés, a belső világ-kiírás vált

Akik hazatérnek, 1967, fametszet

elsőrendű alkotói problematikává illetve folyamattá.

A kassai grafikusművész 1980-as években rendezett magyarországi kiállításai alkalmából kiadott katalógusok bevezetői a tradicionális megjelenítés, a táj- és a városképek mestereként jellemezték Hajnal Mihályt. E sorok írója 1987-ben a következő megállapításokkal jellemezte a művész alkotásait: „Megállapítható, hogy a realista hagyomány szellemében munkálkodik a kassai művész, alkotásait a természetelvű megjelenítés jellemzi. A hagyomány tisztelete és igézete tetten érhető mind a témaválasztásban – városképek és falusi részletek, hegyvidéki tájak inspirálják rajzolásra és metszésre –, mind a megformálásban: a valóságban fellelt motívumokat úgy rendezzi, szerkeszti képpé, hogy az élmény sugallata legyen a legerősebb. A magasba

törő hegycsúcsokkal, az elmúlt századok hangulatát őrző házakkal és templomokkal, a vihar-tépázta fákkal és az elhagyott falusi viskókkal azonban a művész nem csupán a rögzítés, a leképezés feladatát vállalja. Kompozíciói hol lírai rezdülések, hol izgató szenvedélyek, hol meditatív gondolatok tolmácsolói.” E művek nyolcvanas években alkotott együtteséhez kapcsolódik a Budapest, majd a Kassa jellegzetes részleteit megragadó városképsorozat – a linóleummetszetek fekete-fehér villódzásaiban, és a szén- és ceruzarajzok részletesebb, tónusokban gazdagabb, impresszionisztikus kompozícióiban gyakran megjelenik a felvidéki város lenyűgöző szépségű gótikus katedrálisa –, majd e művek grafikai szólalmát fűzi tovább az 1994-es *Arany Prága*-sorozat. A cseh főváros gyönyörű negye-

A parkban,, 1970, linometszet

Szókratész, 1974, fametszet

1969

1970

deit és épületeit, az Óváros teret, a Szent Vítus-székesegyházat, az óvárosi zsidó temetőt, az Aranycsinálók utcáját, a belvárosi utcákat és templomokat gyakran merész nézőpontokból és meglepő kivágásokban megjelenítő ceruzarajz- (majd sokszorosító technikával is kivitelezett) sorozat lapjai aprólékosan kidolgozott, megannyi részletszépséget feltáró, ám mégis nagyvonalúan komponált alkotás. A grafikai alkotómunka azonban nem csupán a városképekre korlátozódott: expresszív hangvételű egyedi rajz- és litográfia-sorozatok készültek az alkotó kassai és prágai műhelyében is. A hirosimai atomtámadásra emlékeztető 1979-ben készült lapok, az 1974-es *Apokalipszis*- és az 1987-es

Kassai háztetők, linometszet, 1983

Holocaust-sorozat művei a konkrétságok és az elvonatkoztatások határvonalán egyensúlyoznak: egy-egy kiemelt arc, test vagy testrész ugyanúgy hangsúlyos eleme e munkáknak, mint a sodródó, tehetetlen testekből szerveződő szőnyegszerű, elvontságokba emelkedő motívumegyüttes. A *Holocaust* litográfia-ciklus alkotómódszeréről, hatásvilágáról Vlastimil Vinter történész professor fogalmazta meg: „Ezek a figurális kompozíciók nemcsak a meggyőzés erejével hatnak, hanem magukban hordozzák azt a testi és lelki állapotot is, amelynek ezek a fegyvertelen áldozatok részesei voltak: kiszolgáltatottjai a náciizmusnak, míg csak meg nem fosztották őket pusztá életüktől. Az egyes lapok

nem konkrét naturalista leképezések, hanem elvonatkoztatott kiemelések – mintegy dramatikai tételek – amelyeken sok-sok egyedből szintetizált, asszociációkból szervezett a téma. Például az *Őrök vonulás* I-II. lapját értelmezhetjük úgy is, hogy az nemcsak a fogoly-transzport szenvedésének, a vágóhídra terelt állatok borzasztó körülményeinek megfogalmazása, hanem egy allegorikus gondolat kifejezése is: a zsidóság évszázados üldöztetése. ... Sajátos vonzásával, dinamikus vonalvezetésével Michelangelo sixtusi kápolna-freskójának *Utolsó ítéletét* juttatja eszünkbe Hajnal Mihály grafikai sorozatának minden lapja. Egyéni atmoszférájával, belső feszültségének kisugárzásával,

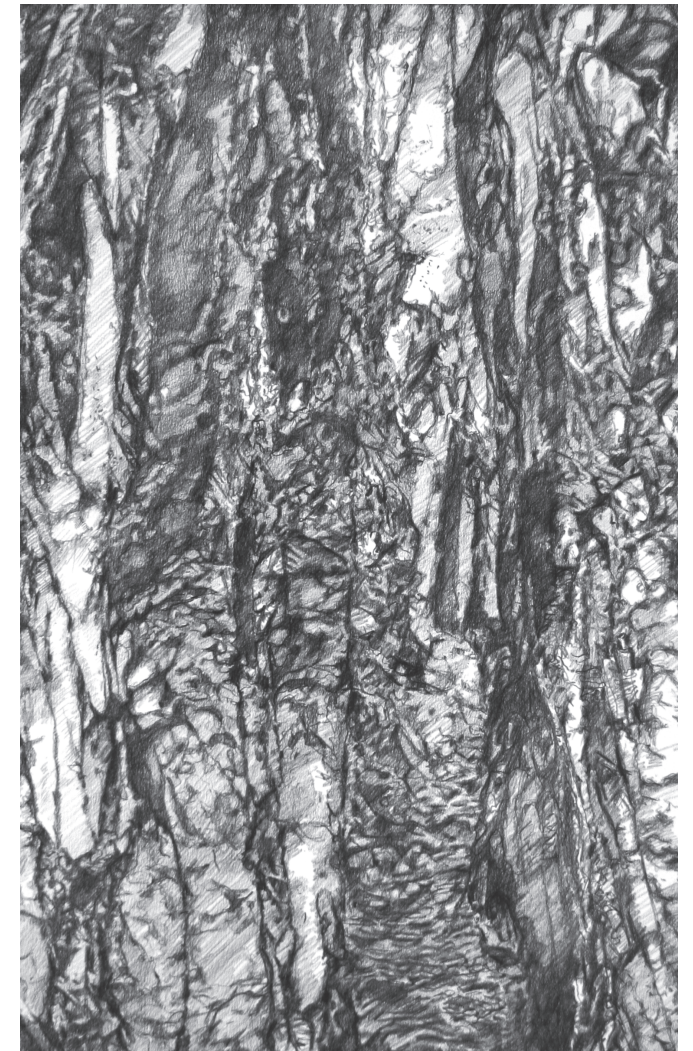
Nullus legious cucus, 2004

De profundis, 2004, részlet

Angelus irremearicis, 2004, részlet

Amcha I., 2004, részlet

gondolati és érzésvilágával, s annak széles skálájú megformálásával, a tragikus mélységek kivetítésével számos áldozat sorsán át a művészet nyelvére interpretálja mondandóját.”

Amikor Hajnal Mihály festőművész 2001-ben a budapesti Cseh Kulturális Központban bemutatta képeit, a jelenkori cseh és szlovák képzőművészet avatott ismerője és interpretátora, Szabó Lilla művészettörténész meglepetésének adott hangot: „Meglepetés volt e tárlat, hiszen Hajnal Mihály alkotásaival már korábban is találkozhatott a hazai közönség, s 1985-ben, amikor Tatabányán volt kiállítása, a szakma elsősorban mint Csehszlovákiában élő magyar képzőművészt

üdvözölte. Akkori, természet után készült tájképeitől hatalmas utat járt be. Szinte hihetetlen, hogy másfél évtized alatt mennyit fejlődött – mintha most nem is ugyanazzal a művésszel találkoznánk. S még jobban elcsodálkozhatunk ezen, ha belegondolunk, hogy akkor ötven évesen predesztinált lett volna arra, hogy élete legjavát alkossa meg, vagy hogy elhiggyük, hogy pályája ezután már nem hozhat semmi újat. Nos, az olyan léptékű megújulás, ami Hajnal művészetében tapasztalható, valóban rendkívül ritka. Ha az okokat vizsgáljuk, egyértelmű, hogy a helyváltoztatás eredményezte ezt. A cseh főváros és a város élénk képzőművészeti élete nemcsak mélyen inspirálta, de óriási

kihívást is jelentett számára: megmérettetni magát ebben a teljesen új – a nyugati művészethez közel álló, ugyanakkor erős hazai hagyományokhoz, a kubizmushoz, a poetizmushoz vagy akár a szürrealizmushoz kötődő – kortárs cseh művészeti közegben több volt, mint kalandvágy... Tehetsége és festészeti tudása együttesen biztosították számára az elmerülés helyett a kiemelkedést az idegen környezetben. Tehetségét kiprovokálta az új közeg. Magára lelt, s legújabb képein egyáltalán nem úgy érezzük, hogy megkésetten. Új alkotásaiban rengeteg erőt, leleményességet, formai és gondolati játékot érzünk. A színek, a formák,

a vonalak szabad kezelése mögött hatalmas rajzi és festészeti biztonság áll. A művein érezzük az alkotás örömét, az inspiráció folyamatos meglétét.”

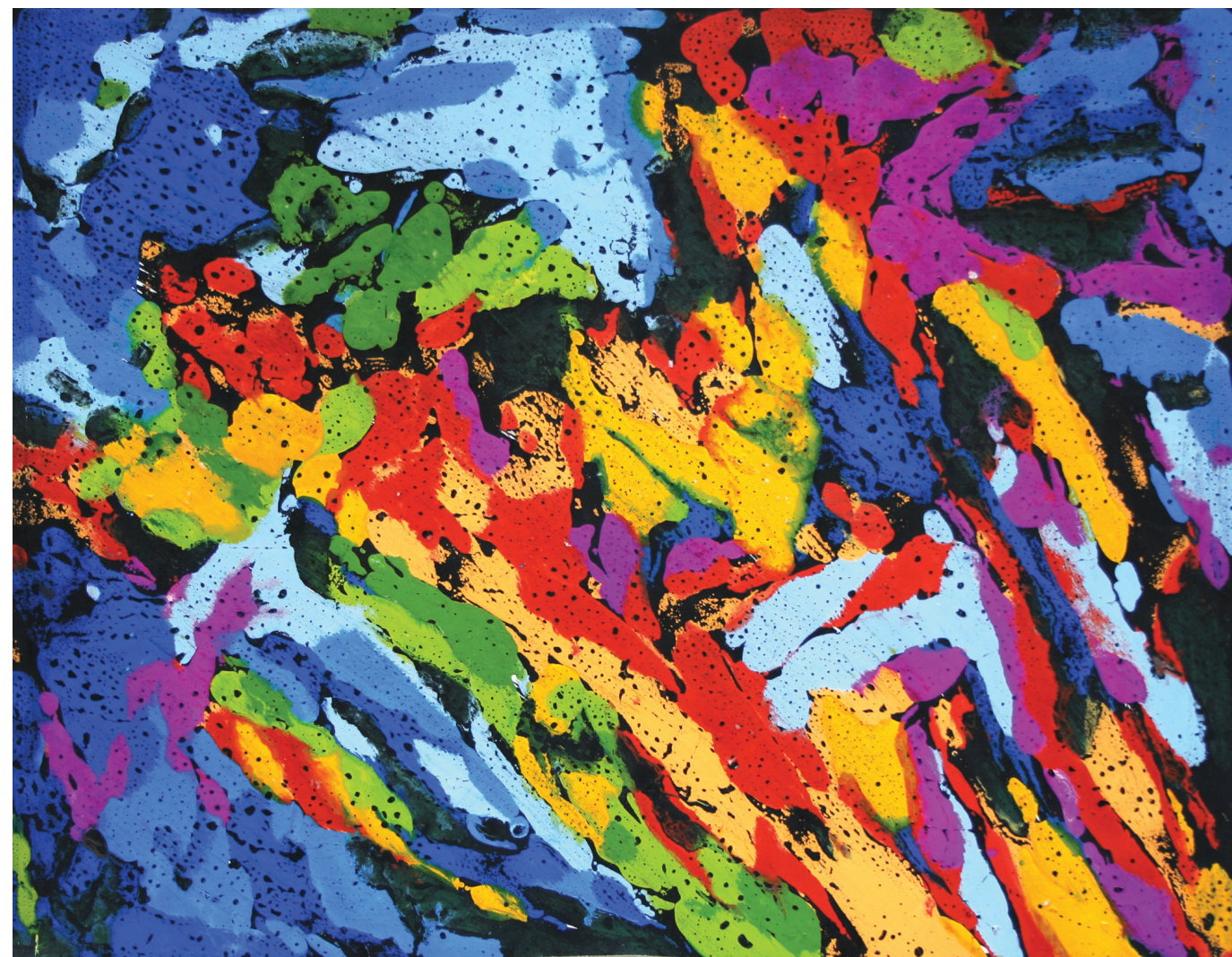
Hajnal Mihály grafikai munkássága mellett kiteszedett festészetének tartalmi vetületeit faggatva művei talán jelenség-képekként határozhatók meg legpontosabban: bibliai jelenetek, történelmi idézetek, kozmikus látomások, hömpölygő karneválok, cirkuszi produkciók, majálisok emlékképei merülnek fel az alkotásokban, amelyekben a köznapi és a mágikus, a magától értetődő és a transzcendens jelleg egyként jelen van. A Hajnal-kompozíciók formai jellegzetessé-

Golgota, 2004, részlet

geit kutatva megállapítható, hogy a művek vizuális rendszere a figuratív és a nonfiguratív, a konkrét jelentéseket és utalásokat hordozó motívumok és az önálló, az öntörvényű, elvont festői-grafikai kifejezőelemek egyesítéséből-egyesüléséből, különös együttjátszásából épül: a vonalak és a foltok, a színek és a formák, a felismerhetőségek és az elvonatkoztatások villódzása feszült képtereket, képjelenségeket hoz létre. A dolgok nem a konkrét dolgok általi megjelölése, hanem átalakulása vagy átalakítása, deformálása, átlényegítése; jelentéssel való feltöltődése, metaforikus magasságokba emelkedése, látomássá válása által nyerik el lényegüket, teljesítik ki festői küldetésüket. A konkrétságok

és az elvonságok ambivalenciái között villódzó festői látomás félelmekkel szabdaltságot és felszabadultságokkal kitárulkozó, szorongásokkal terhelt és lírai futamokkal tarkított: a szorongás, a félelem a formaképzésben, a konkrét elemek megnyújtott, torzított arcaiban és testeiben is felfedezhető, míg a színek pompája, káprázata valamifajta felhőtlen kitárulkozás érzetét hordozza. Számos XX. századi festészeti törekvést, stilisztikai tanulságot szintetizált ez az oly változatos közép-európai kultúrtáját valóságos utakon és szellemi síkokon is bejárt, bejáró festő: szemléletében nyomot hagyott a realizmus, a szimbolizmus, a szürrealizmus, a tasizmus, a lírai absztrakció és legerősebben az abszt-

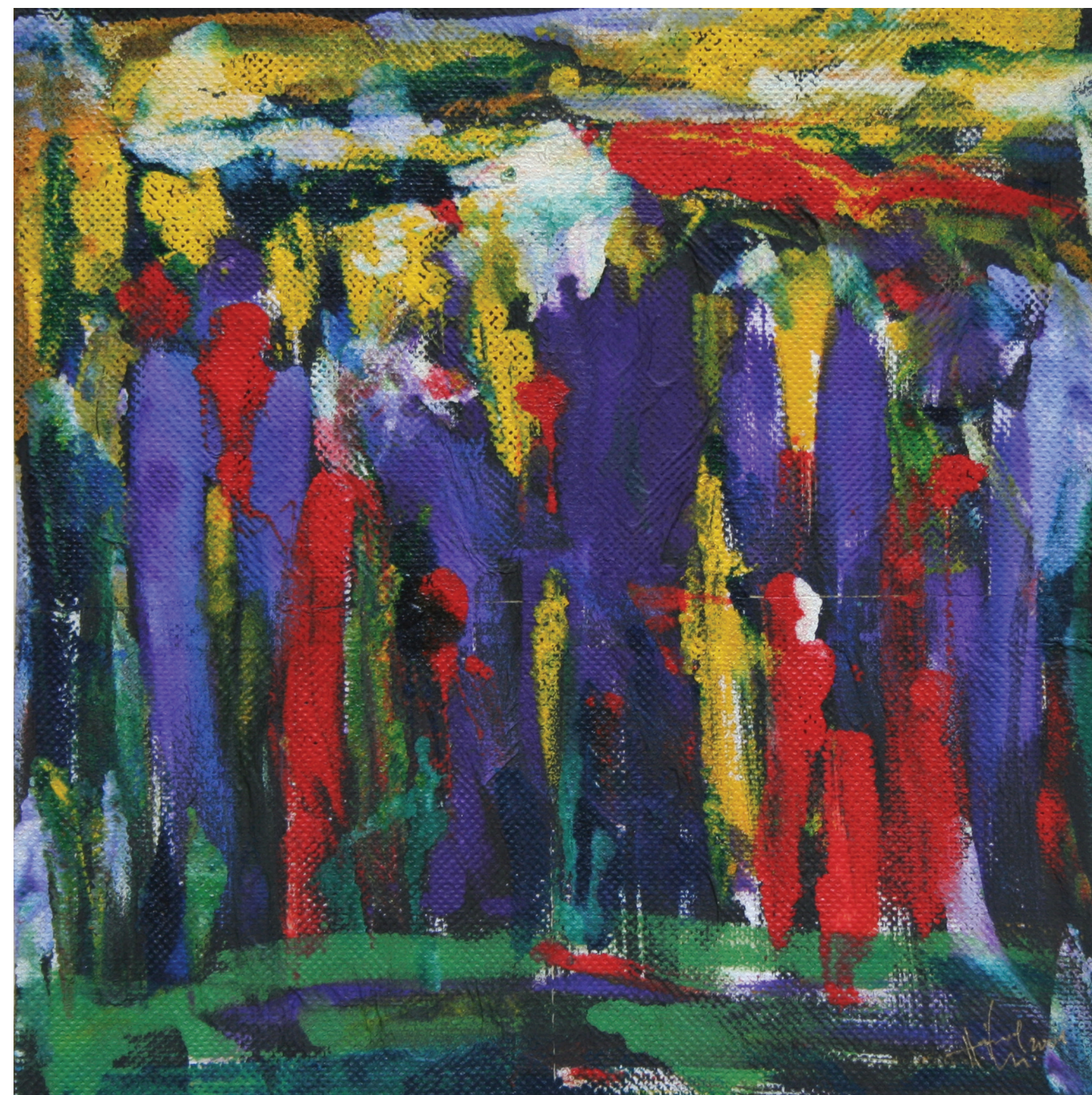
rahálás irányába kitörési lehetőségeket kereső expresszionizmus: erőteljes kiírásai, dinamikus kivetítései személyességgel, megéltéssel, egyéni formateremtő erővel hitelesítettek. Munkásságnak egyik elemzője méltán jegyezhetette fel: „Hajnal a mai szenzualista expresszionizmus képviselője, amely az álmodást részesíti előnyben, a motívumok színes skálájáról hallucinatív képet alkot, és a képeken abszolút szokatlanul többdimenziós téregységekkel dolgozik. Az emberi lélek belső drámájára összpontosít: önmagát vizsgálja és beleéli magát a XX. század emberiségének helyzetébe. A művész képeinek különlegessége a szín analitikus, fényes kezelésében rejlik: a szín fényé válik, majd

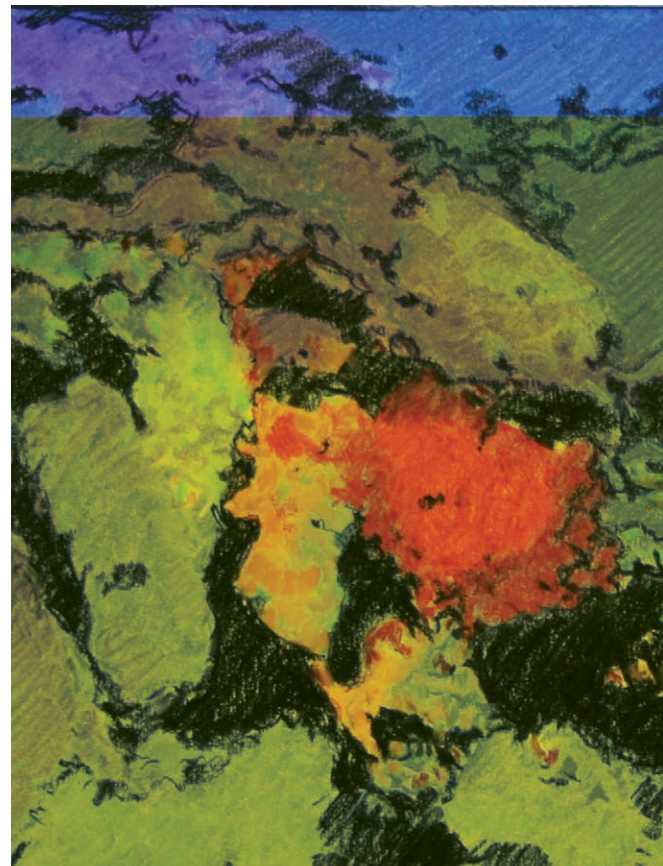
újra kilép belőle.” Hajnal Mihály festészetének lényegi eleme a színek kifejező erejét kiaknázó képépítés. Bohumir Bachraty művészettörténész Hajnal Mihály színfoltjairól és szabad piktori gesztusairól értekezve lényeglátó tömörséggel szögezte le: „Mágikus opuszok, egyedülálló, erőteljes kifejezéssel és szuggesztivitással. Az egész egy hatalmas kolorit és színrobbanás.” A Hajnal-képek gomolygó képközegeket láttató, a konkrétumokkal feleselgető, a dolgokat fel-felvillantó és elmosó folt- és formavariációk, vad színkavargások, sodró lendülettel áthatott olyan kompozíciók, amelyeket azonban mégis rejtett, józan, néhol a felszínen is láttató struktúra, fegyelmezett szerkezet fog össze.

A színek a különleges, egyéni festőtechnika alkalmazása révén ragyognak fel visszafogottan, árnyékokkal tompítottan, sejtelmesen: a vízzel kevert tus és az olajfesték együttese az összeolvadások és az elválasztódások megfoghatatlanságaiba transzponált felületeket, és a felületek által életre keltett sejtelmes tereket hoz létre, amely egyes képeknél fakturális hatásokat keltőn és kiaknázón reliefszerű plaszticitásba vált át. Ez az áradó előadásmód, ez az izzás élteti pasztelljeit és a megannyi apró motívumból felépülő grafikáit is. Ismét Bohumil Bachraty megállapításaira hivatkozunk: „A képzelőerő tulajdonképpen Hajnal Mihály életének realitása. Nem egyéb, mint autentikus tanúvallomás. Küldetés és szerepvállalás. Víziói, álmai, ábrándképei, emlékei a megismertetés jegyében fogalmazódnak képekké, hogy világgá kiálthassa: Emlékezz! Etikai és esztétikai, filozófiai és szellemi értéke ez a nagy emberi gazdagság. Kvalitása a tett és az alkotás az egész emberiség és közösség javára.”

Kompozícióin a kilencvenes években fokozatosan, vagy talán pontosabban időről időre háttérbe szorulanak a vonalas elemek, eltűnnek a körvonalak és a képfelületen s a képtérben kizárólag a foltok: az egymásból előszüremelő, egymáshoz kapcsolódó, egymásban elnyelődő, élénk színekben, sejtelmes színátmenetekben tündöklő foltok jelennek meg: feketével árnyalt vörösek és pirosak, lírai narancsok, okkerek, zöldek. A felület, a sík és a látszatszerű tér egymástól megkülönböztethetetlen: minden hömpölyög, árad, gomolyog a vásznon és a papírvéken. A Hajnal-kép megszámlálhatatlan részletelemből szerveződő, szőnyegszerűen szövődő – ismétlődésekből és változó motívumokból felépülő – olyan kompozíció, amelyet a képszél, illetve a keret is csak mintegy látszólagosan zár le: mintha az illuzionisztikus festői áradás a képfelület határain túl is megállíthatatlan lenne. A nagyméretű kompozíciók és a füzetlap-nagyságú kis vázlatok, tanulmányok százai hallatlan szín- és formagazdagságukkal nyugözik le a szemlélőt. Szabó Lilla a művész legújabb festményeiről írt tanulmányában, az 1999-es *Reminiszcenciák*-kiállítá-

son bemutatott művek kapcsán állapította meg: „Az 1997-98-ban készült nagyméretű képei közül egy pontosan kirajzolódó, vagy jól meghatározható sorozat tekinthető legújabb művei közvetlen előzményének. *A maszkok dialógusa*, a *Szépség és a szörny*, az *Istenem, Istenem miért hagytál el minket?*, a *Szentmártoni búcsú*, a *Levétel a keresztről*, a *Tehetlenség*, a *Haláltánc*, a *Szentiváni éjszaka*, a *Féltékenység* című festmények ha fel is villantanak egy-egy jobban 'olvasható' részletet, mégis a teljes elvonatkoztatás felé haladnak. Az összeolvadó formák színvilága is egyre fokozatosabban redukálódik, egyre többször talál-

kozunk a szürke, a szürkéslila és a zöldek tónusokkal, miközben az egész kompozíció forrongó, egymásból kinövő és egymásba átmenő fakó színű lángnyelvekké olvad össze. Míg a *Szentmártoni búcsúnál* még felismerhető a falusi népsokadalom egyszerre körhinta- és orgia-szerű forgása, s míg úgy érezzük, hogy a sötétkéktől a világoskékig felvitt, háttérül szolgáló szín kozmikus dimenziókat nyújt, a *Haláltánc* című festmény már minden dekorativitást nélkülözve a dráma felé közelít.” A táblaképek gazdag, tompítatlan koloritjával szemben visszafogottabbak, tartózkodóbbak, de lírai rezdülésekben mégis gazdagabbak a pasztellek: szín-

világuk lágyabb, foltrendszerük nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb.

Az e könyv megjelenésekor hetven esztendőes Hajnal Mihály életműve a XX. század második felében és az ezredfordulón a Budapest-Kassa-Prága háromszögben, az 1945 utáni Magyarország és Csehország, majd az 1990 utáni Szlovákia, Csehország és Magyarország oly sokarcú, sokféle áramlatot integráló és maga arcára idomító, ugyanakkor egységes vonásokkal is felru-

házott és összefogott művészetföldrajzi régióban jött létre. 1990 előtt a Nyugat szellemi-művészeti köreitől elszigetelten, a lefojtott helyi művészeti viszonyok által terhelt kisebbségi közegben, majd 1990 után a felszabadult, szabad európai légkörben és nyitott, inspiratív kulturális-művészeti környezetben születtek meg azok a művek, amelyek erőteljes szálakkal helyhez és korhoz kötöttek, de kifejezéseikben, láttatásaikban általános, tág érvényességűek. Hajnal Mihály emlékeiből, a múlt tragikus örökségének emlékképeiből építkező,

fájdalmakkal átítatott művészete a szépségek és az örömök olthatatlan vágyát hordozza: dús emocionális töltetű festészeti és grafikai világa ellentétes érzelmek feszültségével éltetett, a korszak égető kérdéseire válaszokat kereső, szenvedélyes festészeti és grafikai tükröztetések. Művei a XX. század utolsó évtizedében, az ezredfordulón a modern magyar, a szlovák és a cseh – vagyis az európai – művészet szerves, értékes alkotóelemeivé váltak. A művész e tudattal fordulhat – hetvenedik születésnapján egy pillanatra megállva

és visszapillantva munkásságára – a remélhetően a közelmúltéhoz hasonló, újabb termékeny, és minden bizonnyal újabb meglepetéseket tartogató alkotóperiódusok művészeti feladatai felé.

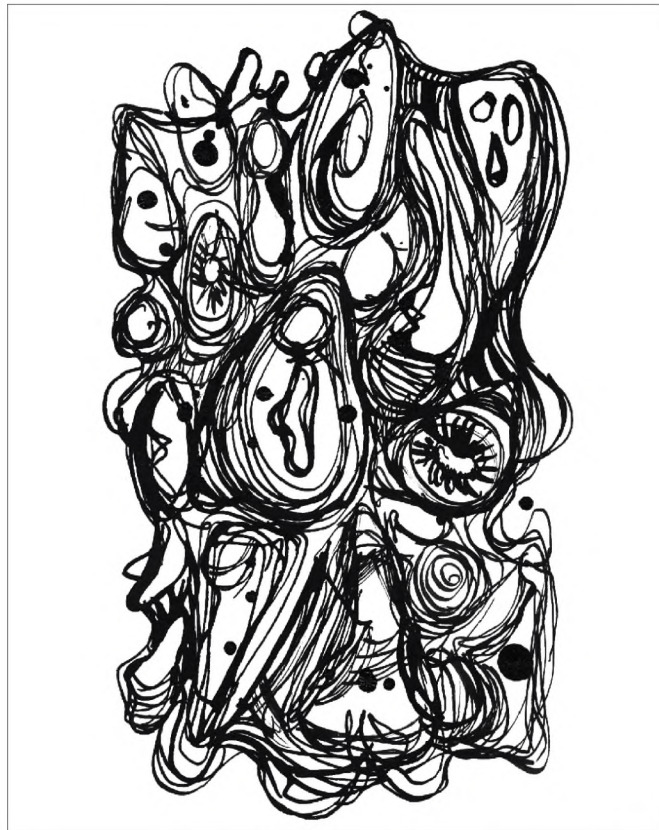
Wehner Tibor

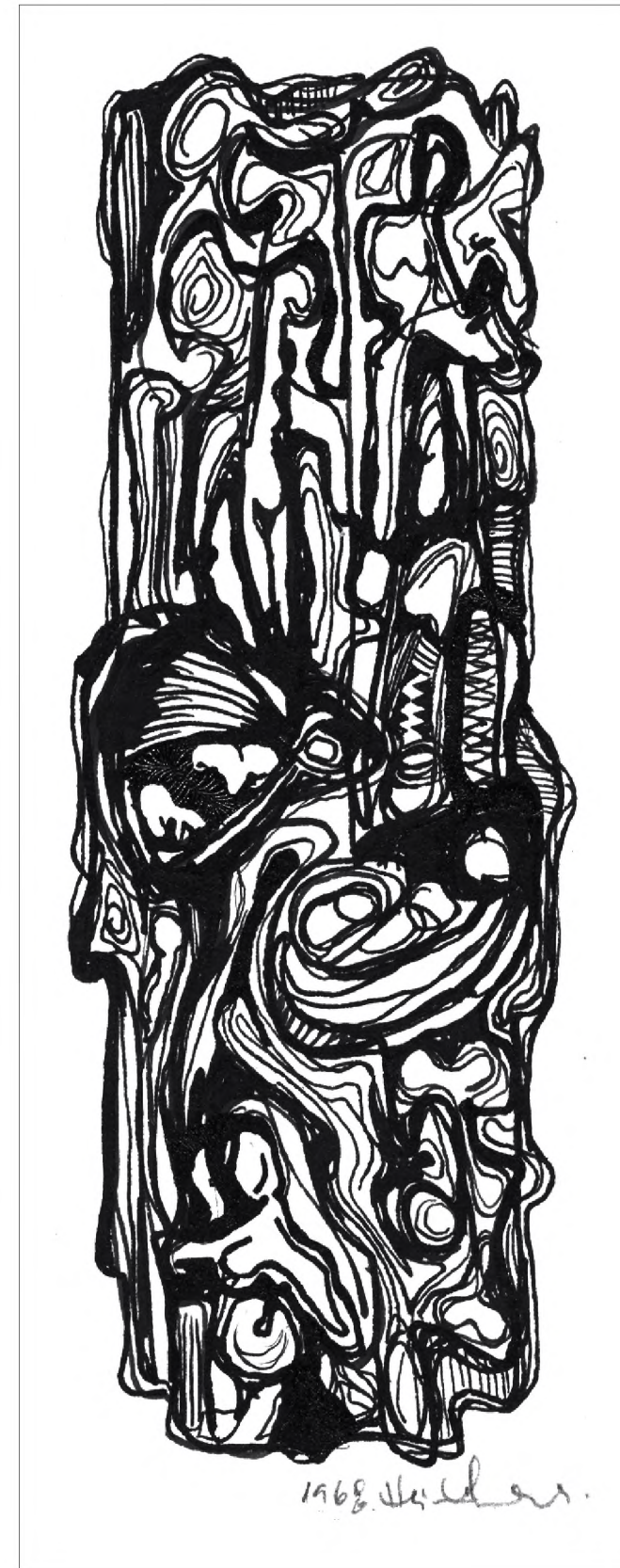

GRAFIKAI SOROZATOK

Formakompozíciók, sorozat, évszám, tusrajz

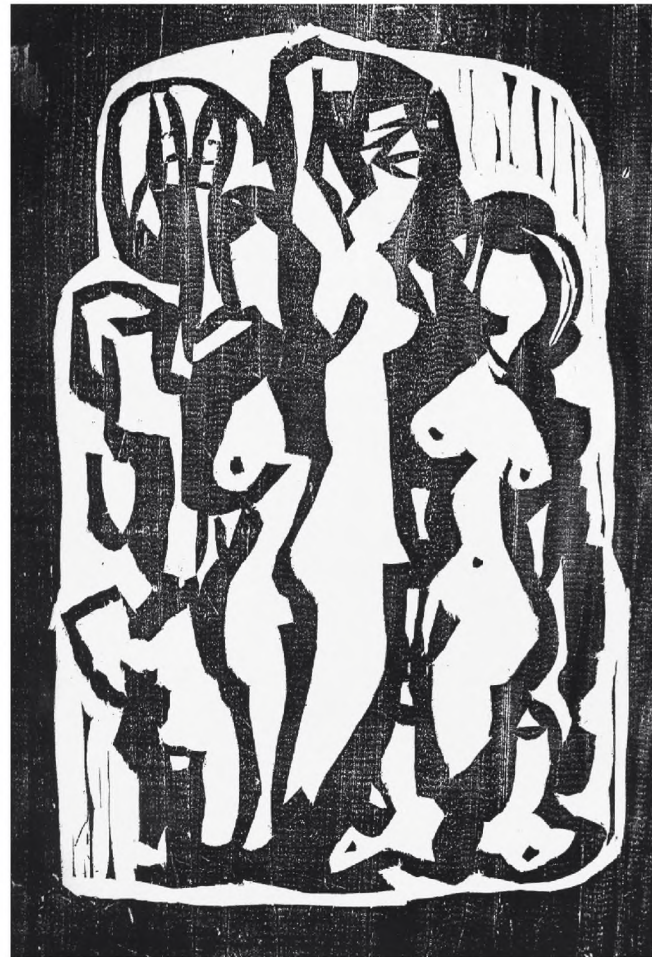
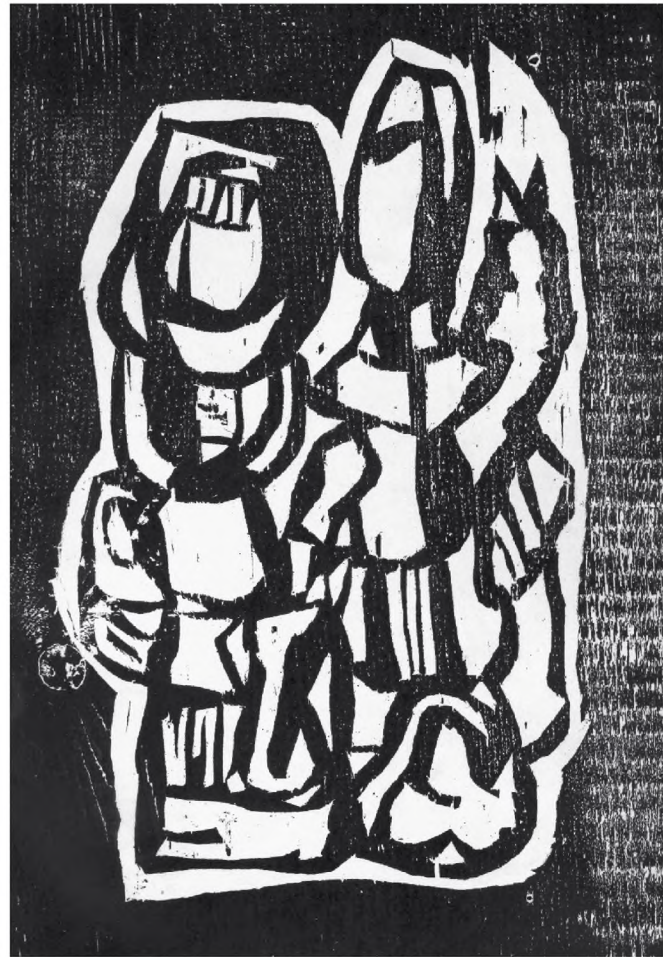

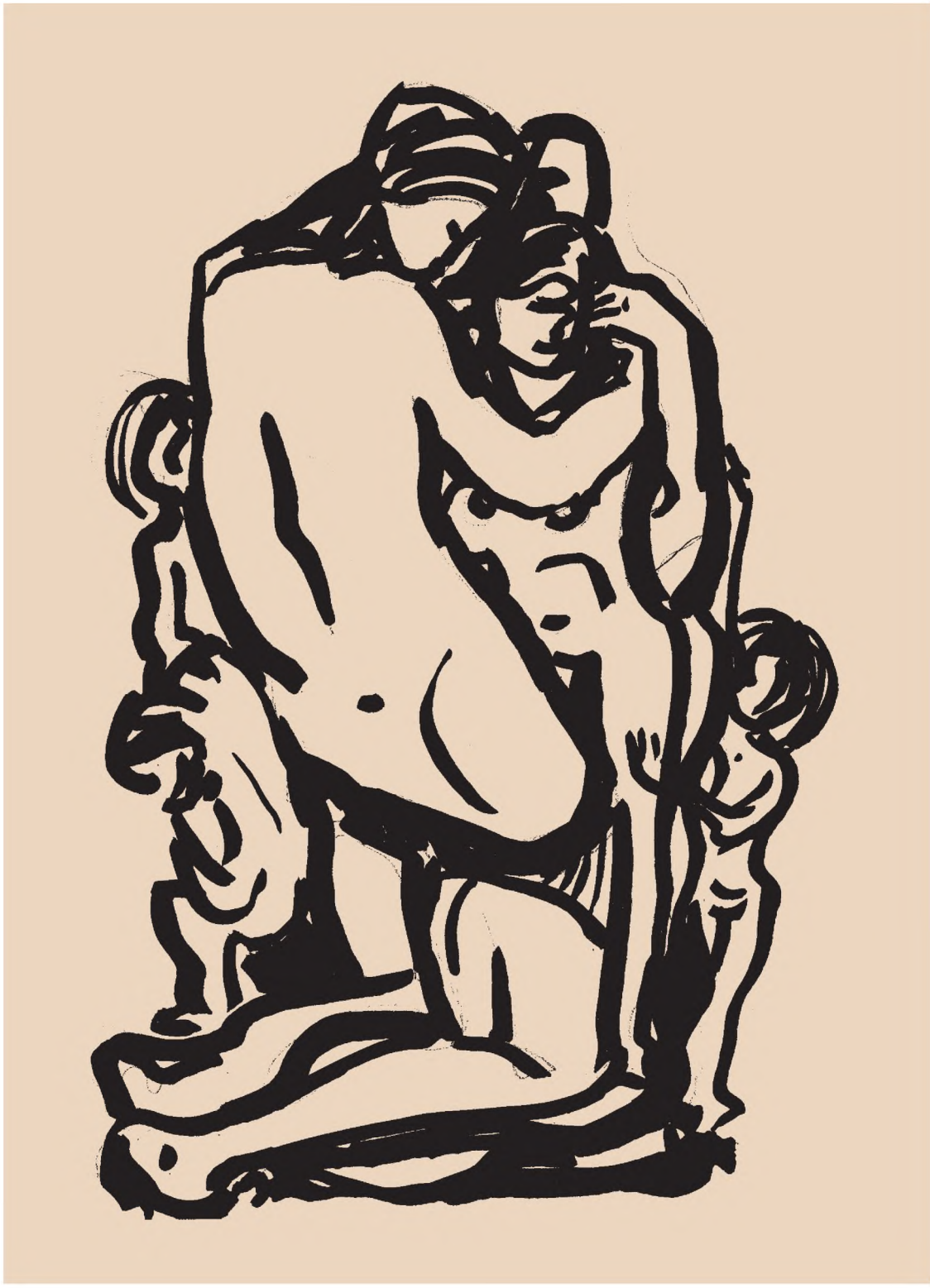
Szerelmi szonett, sorozat, fametszet

Szerelmi szonett, sorozat, tusrajz

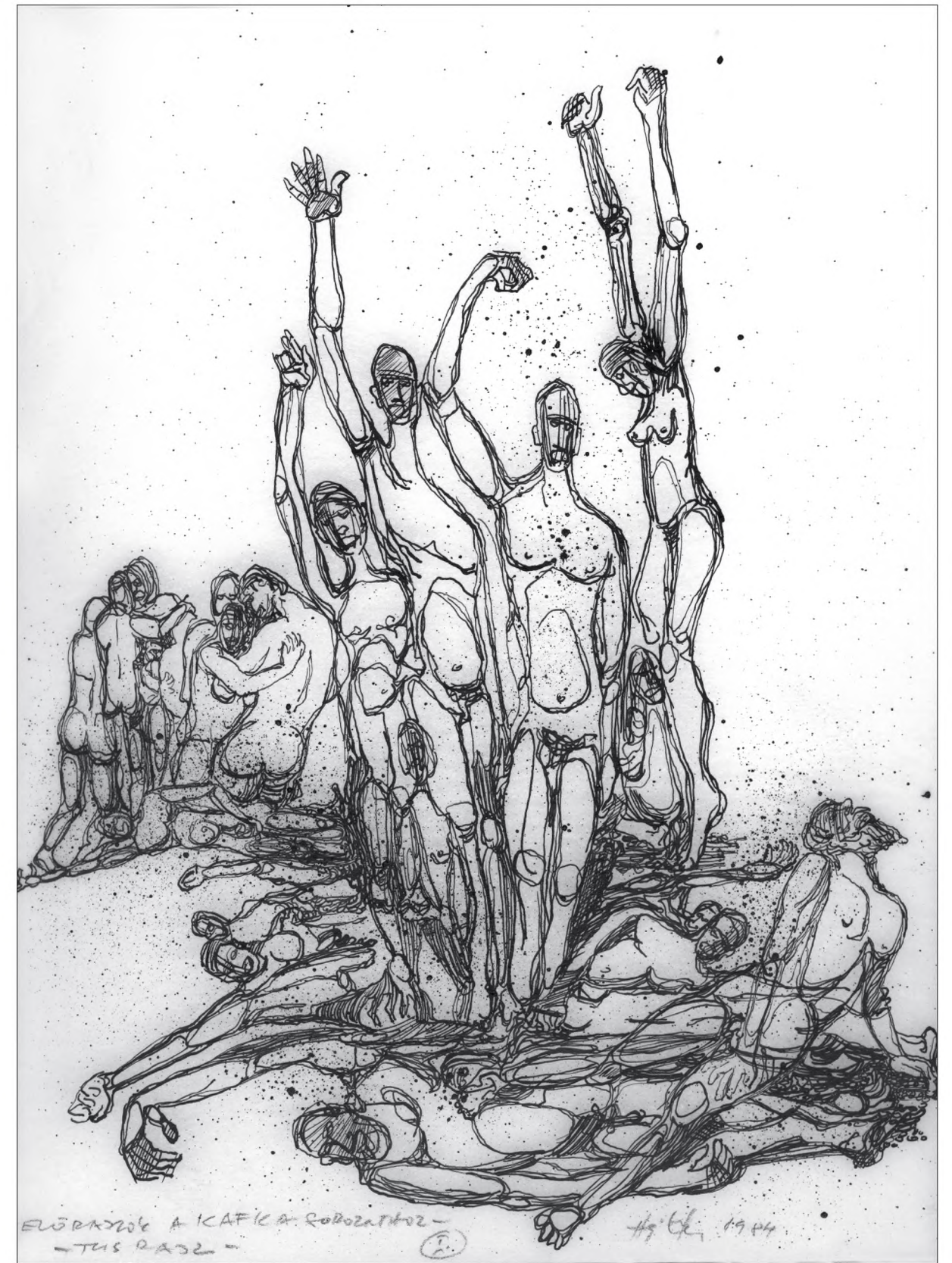

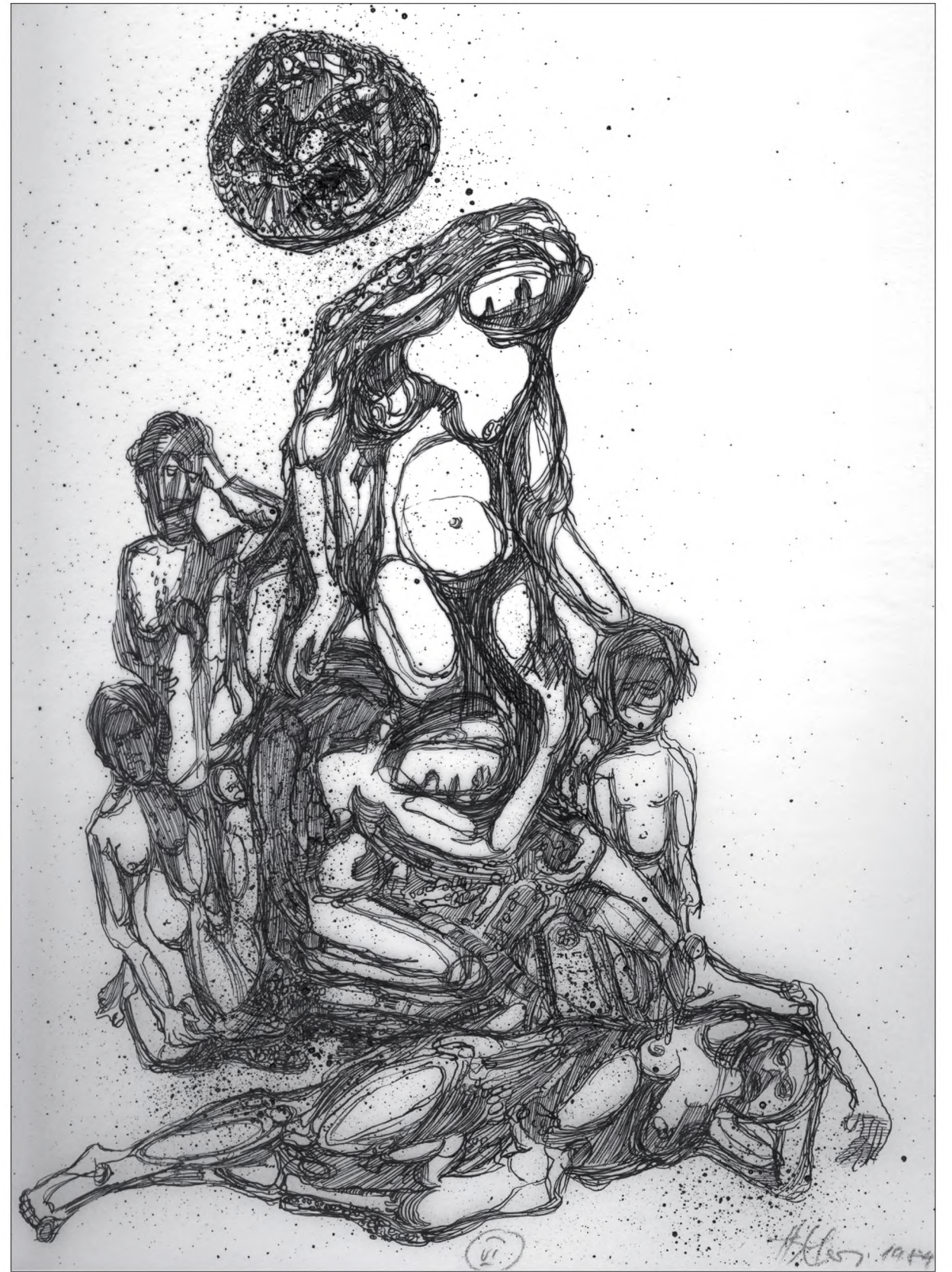

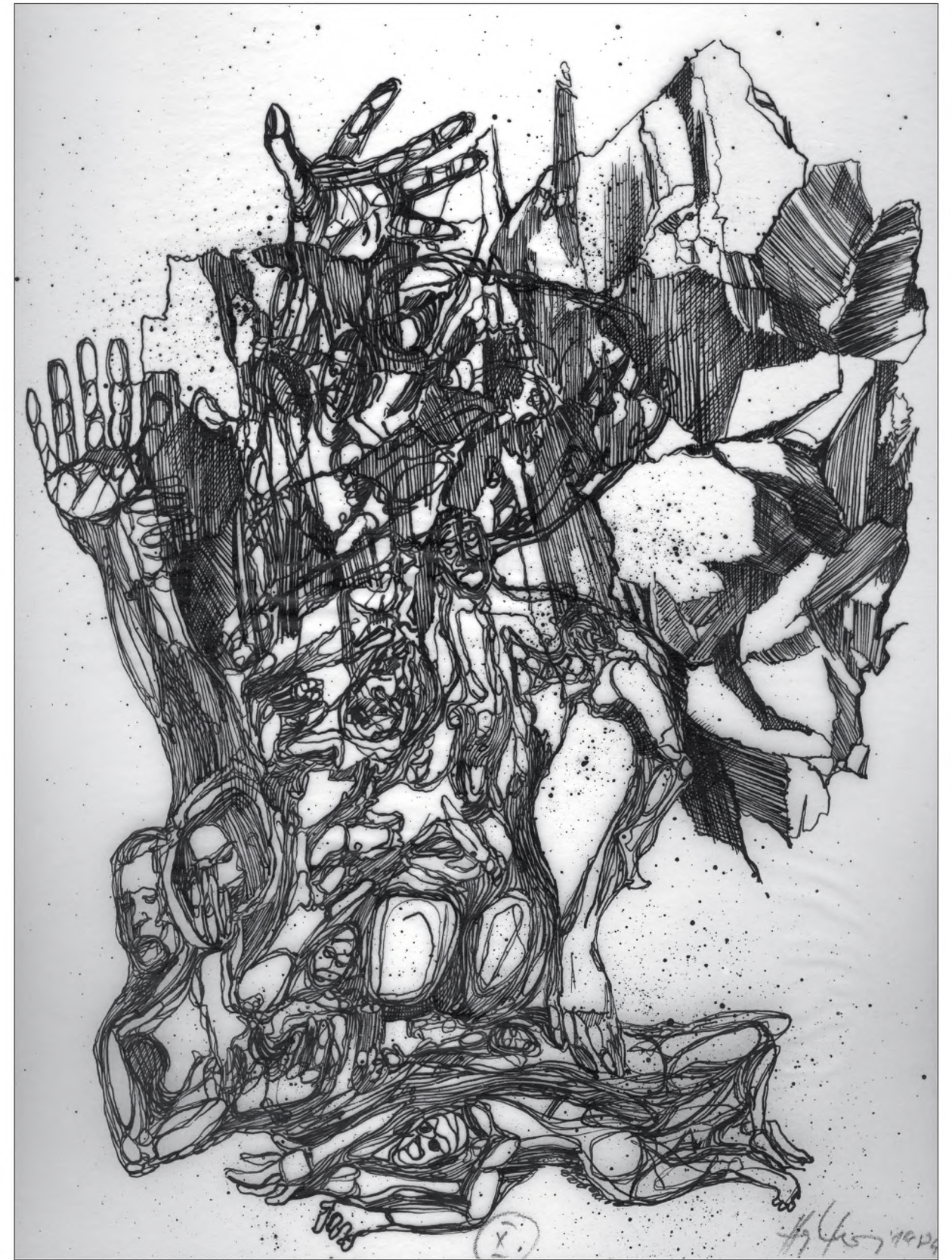
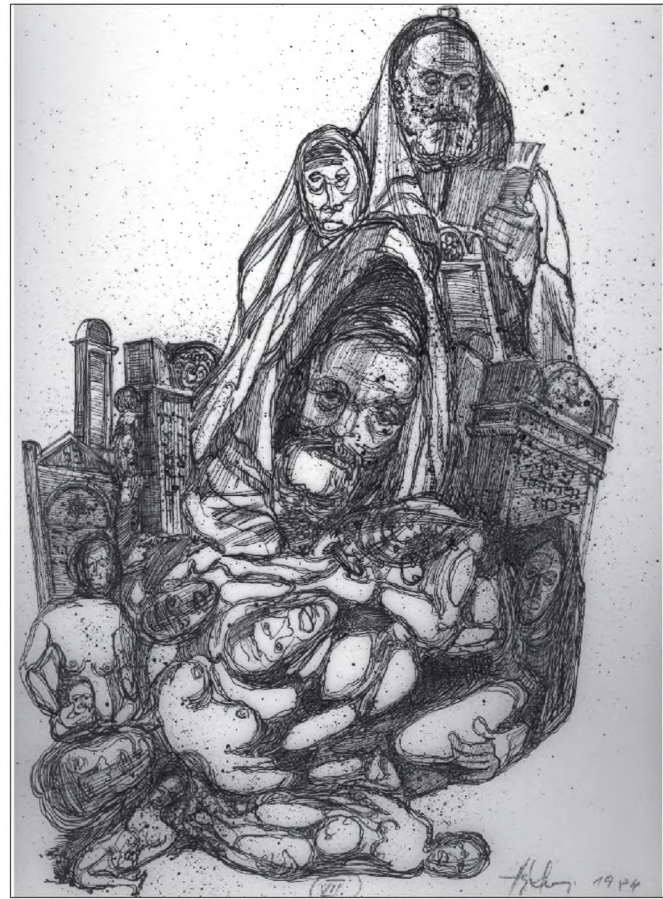

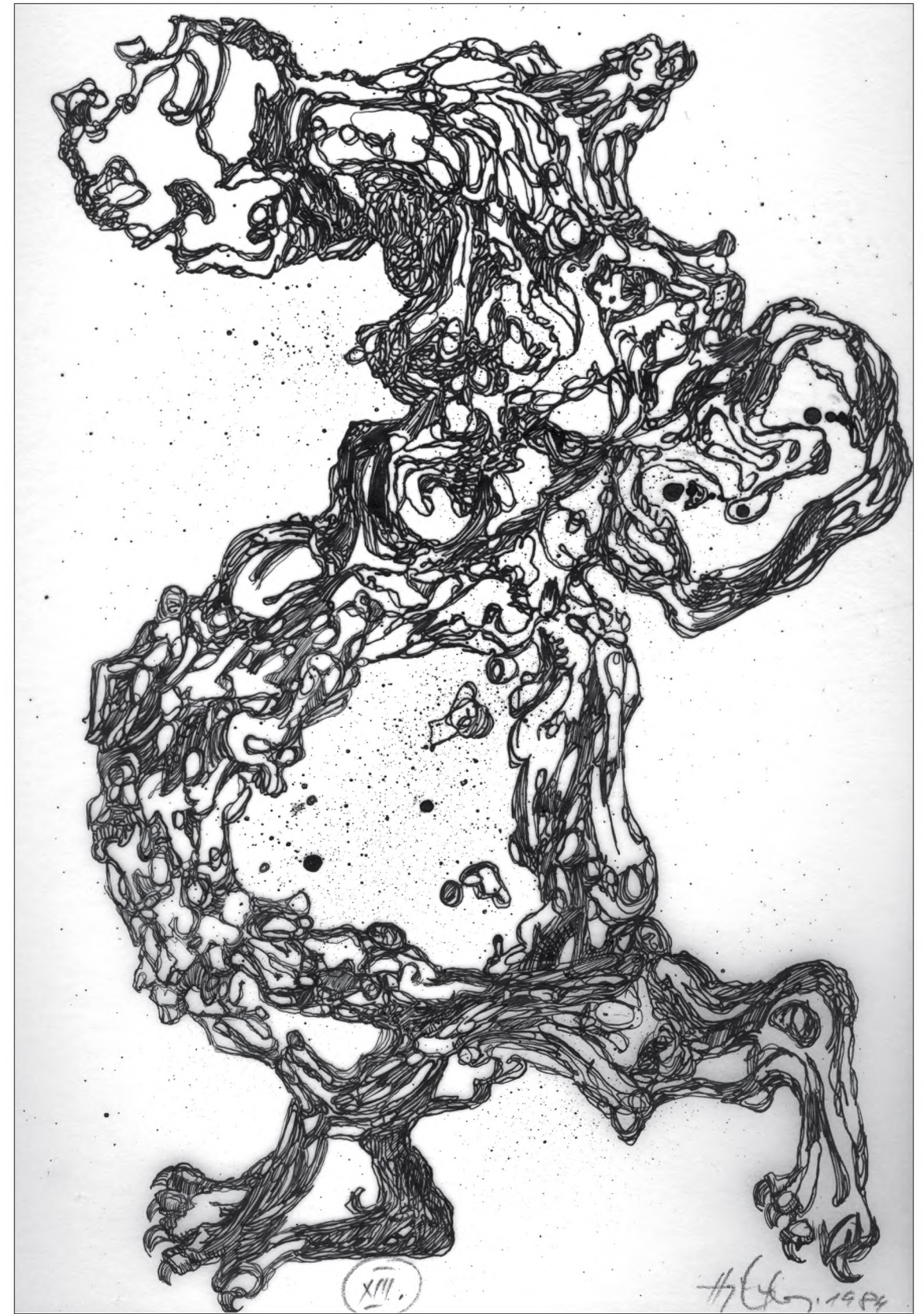
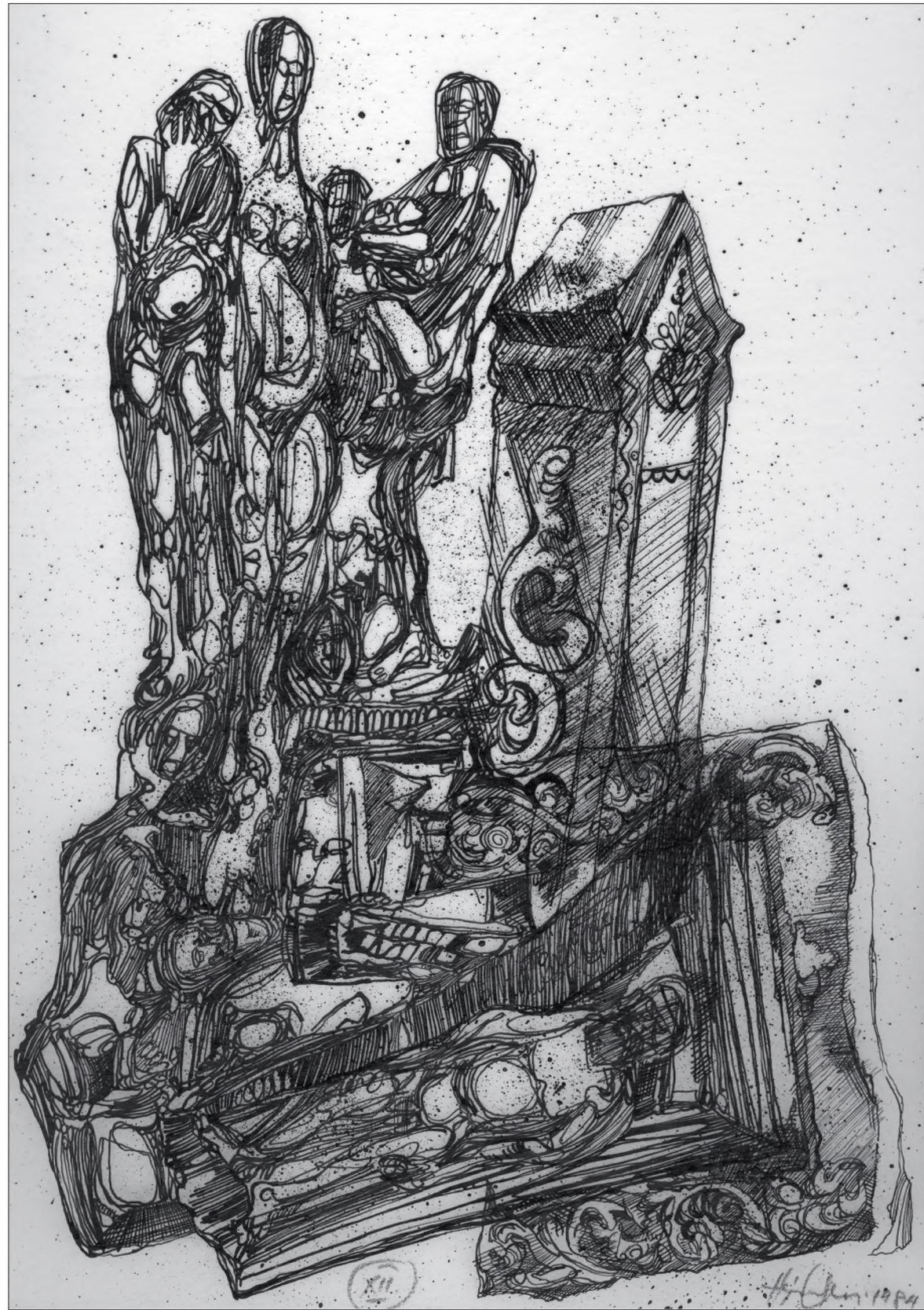

Kafka, sorozat, évszám, tusrajz

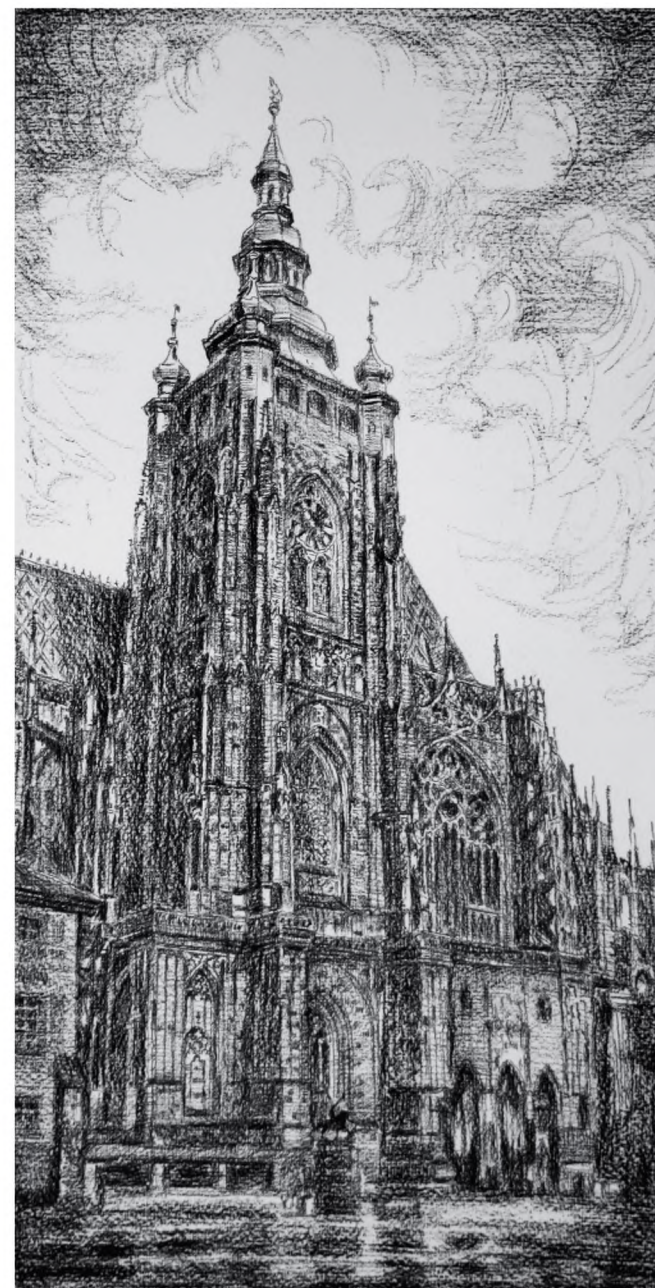

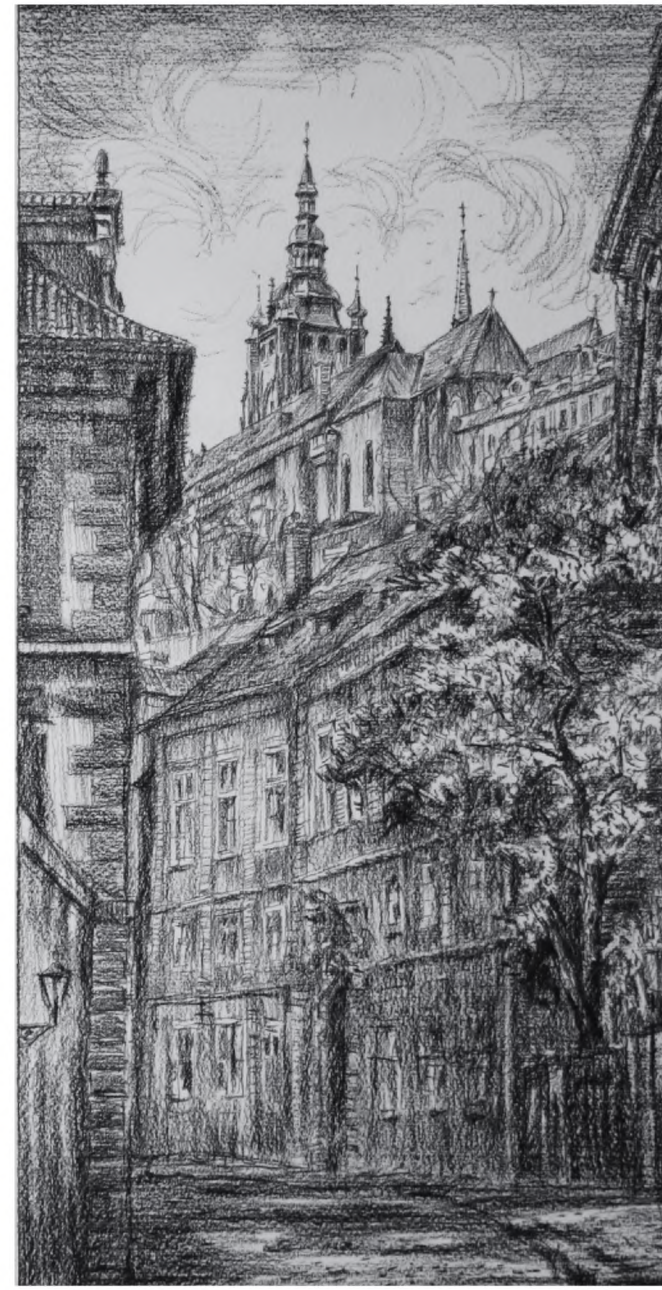

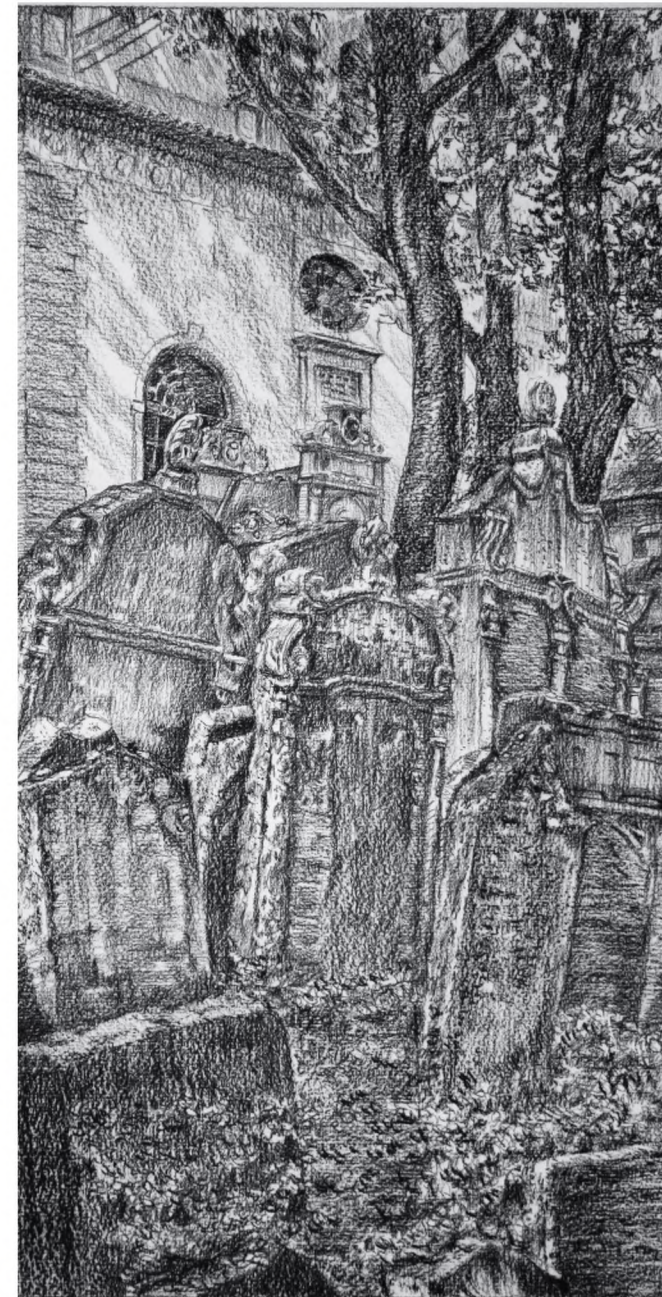

Arany Prága, sorozat, évszám, ceruzarajz

Velence, Muránó, sorozat, ceruzarajz

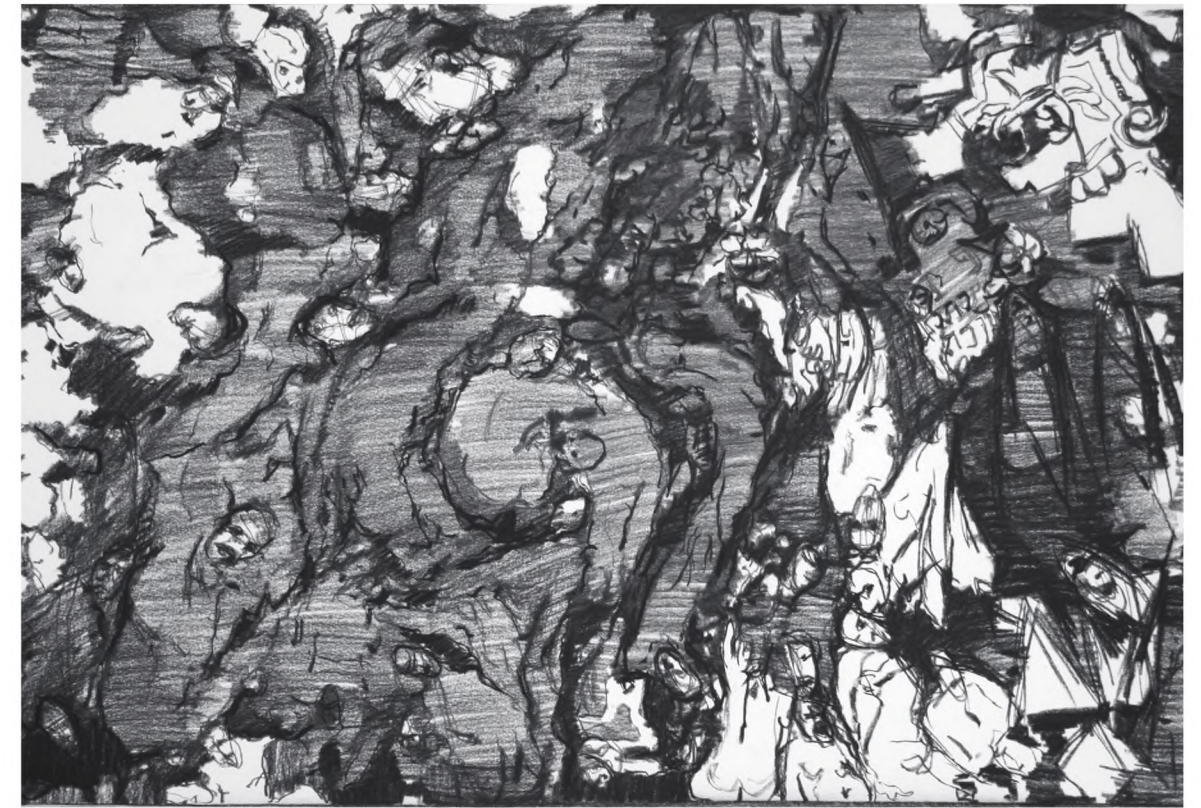

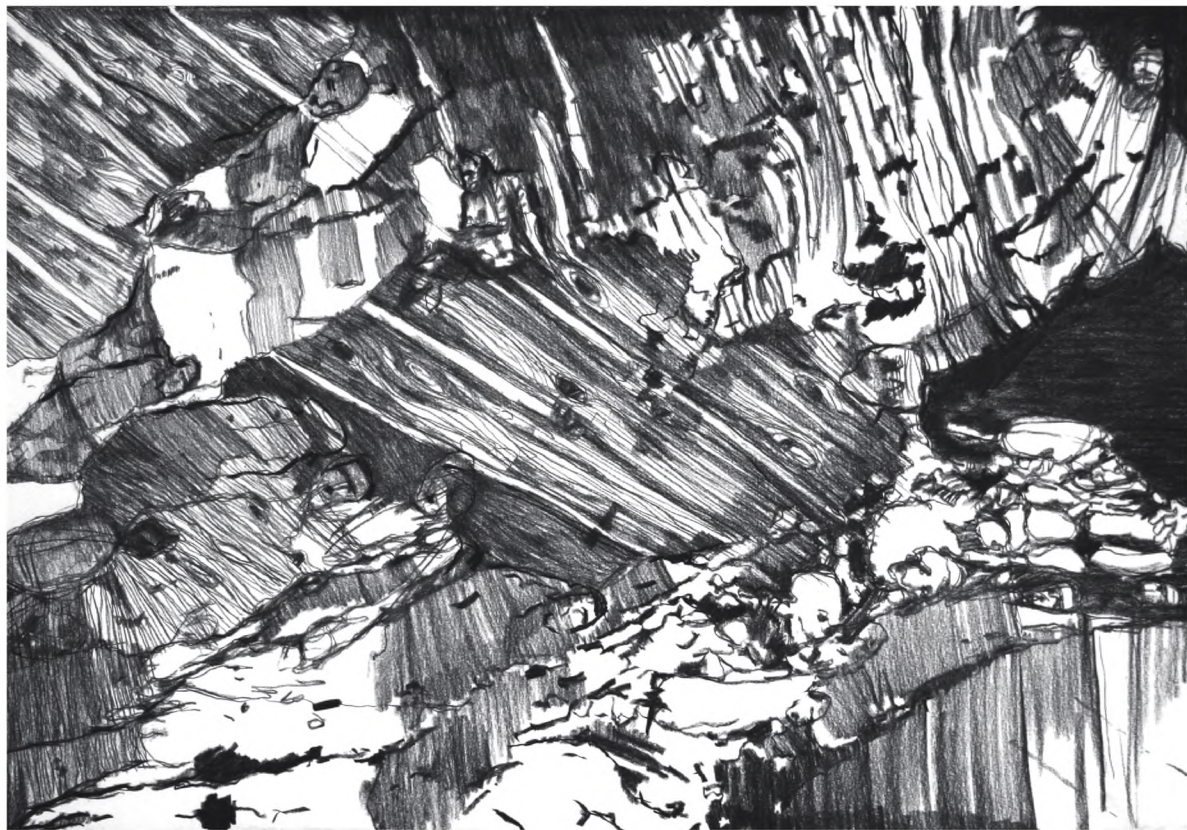
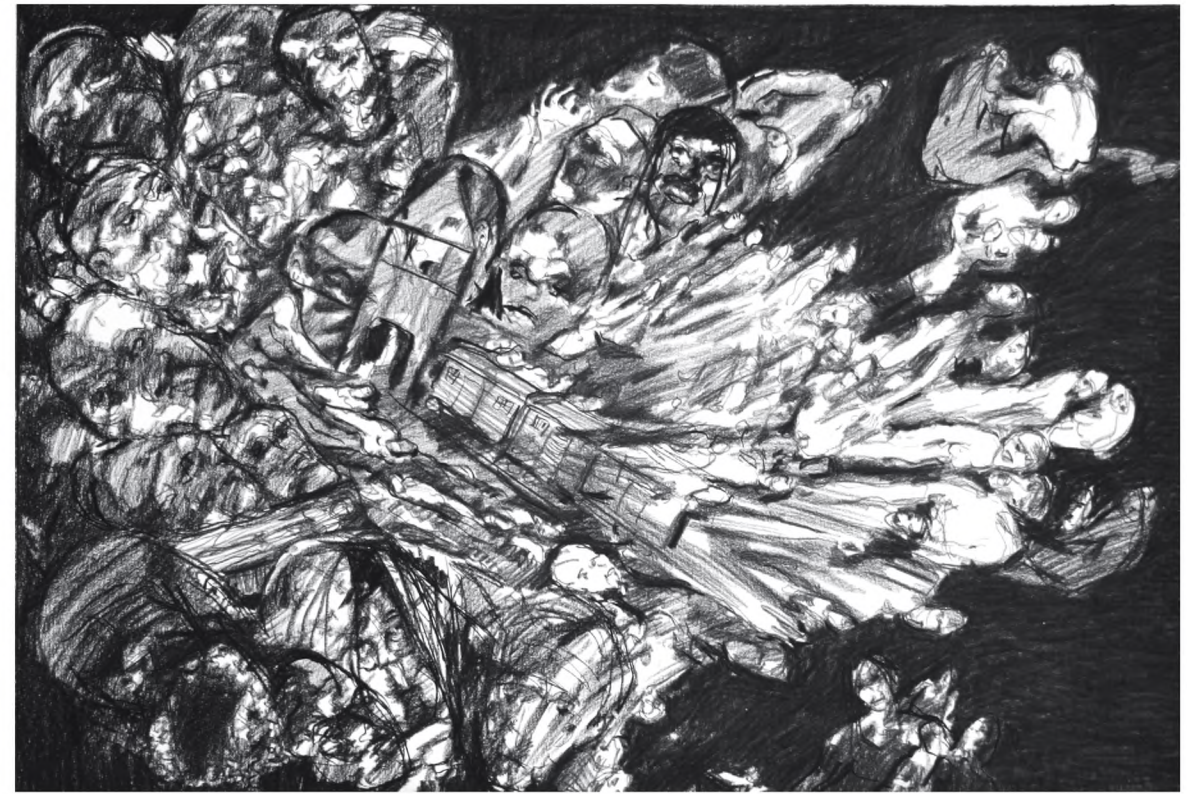

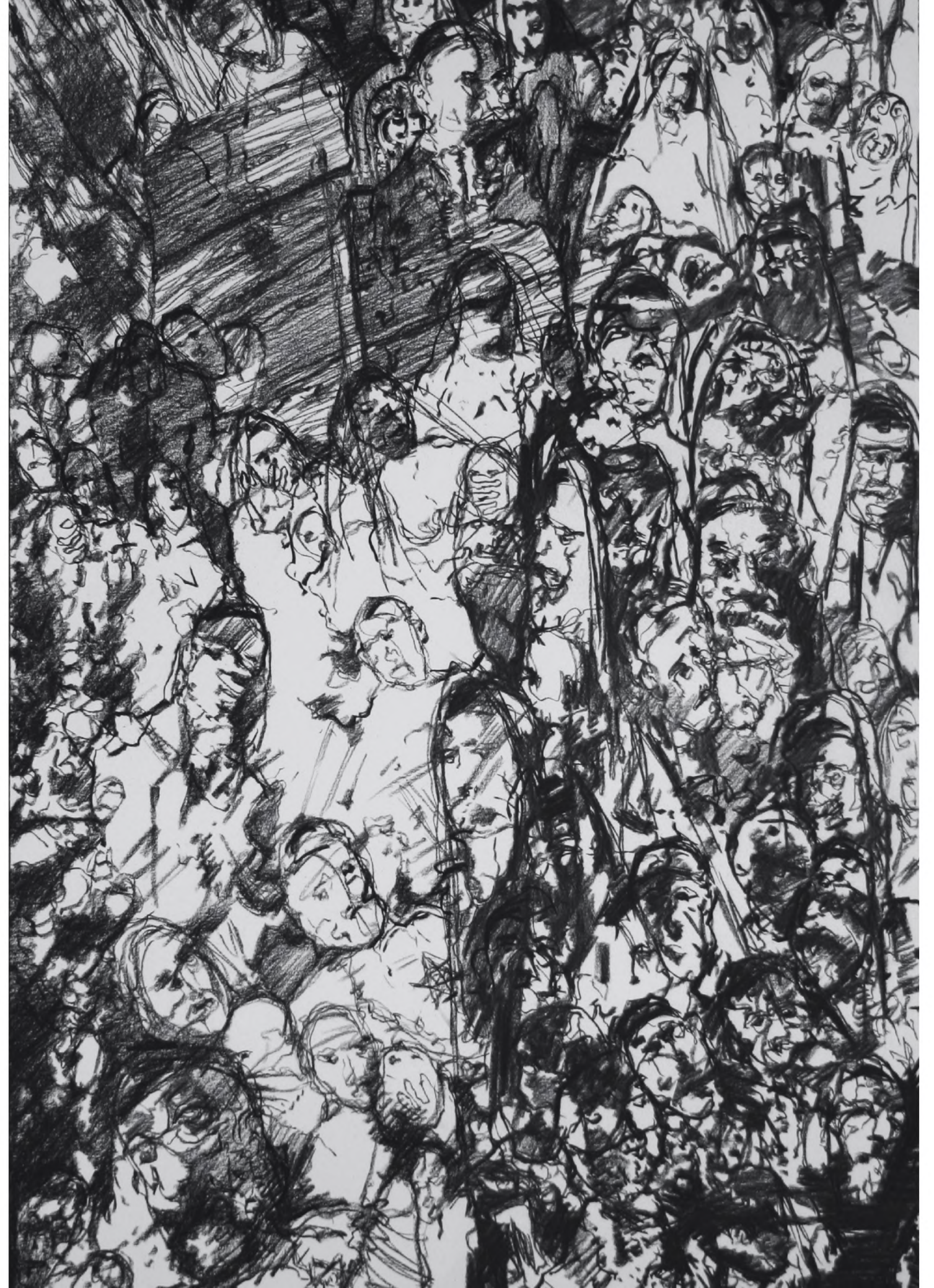
Holocaust, sorozat, évszám, szénrajz

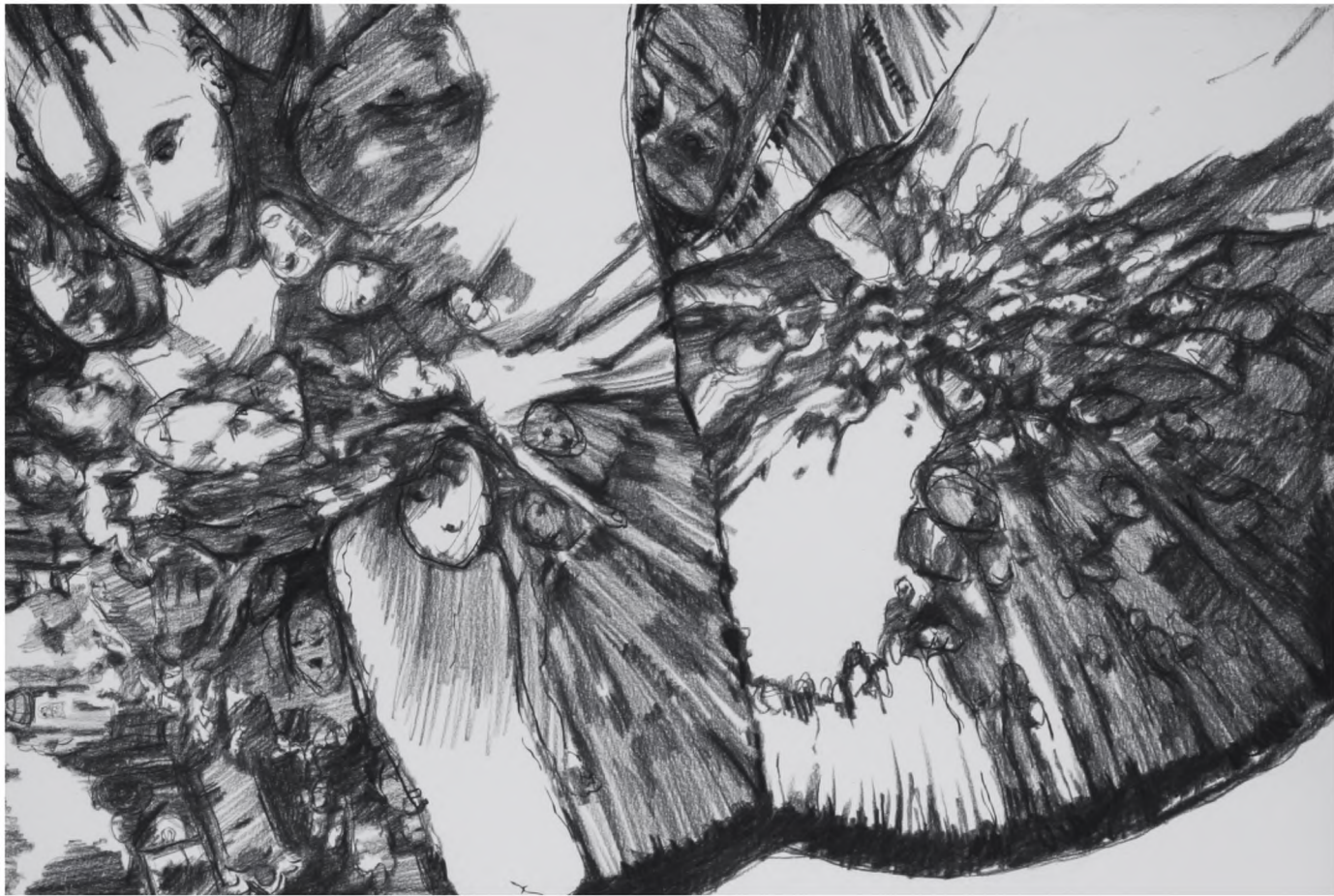

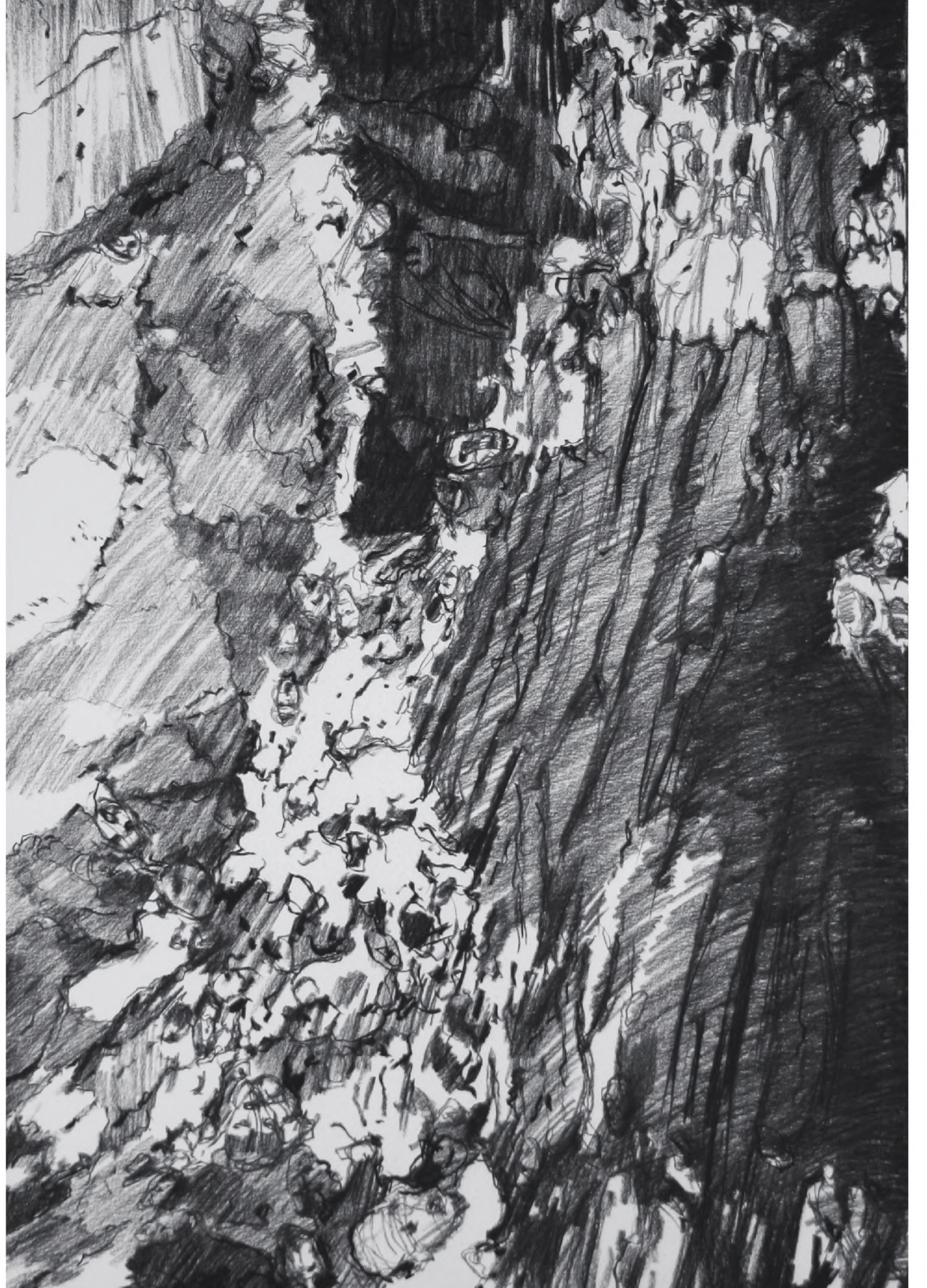

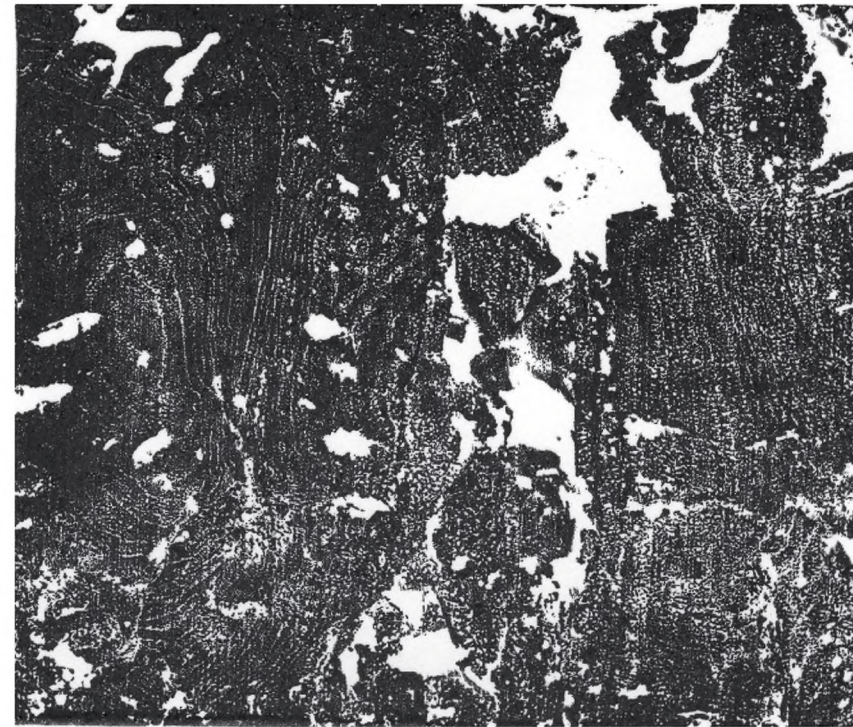
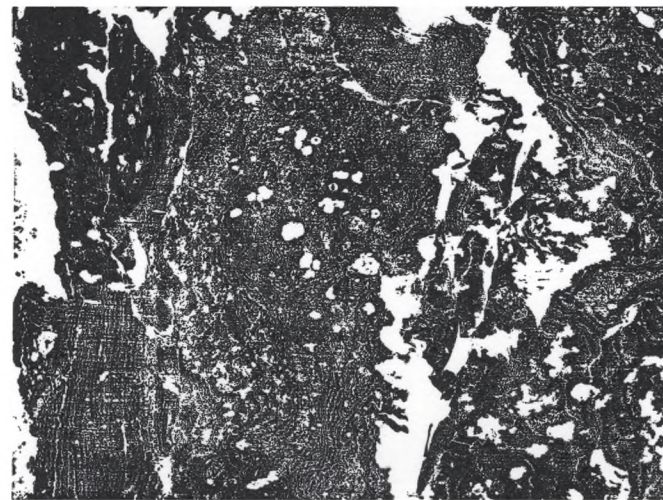

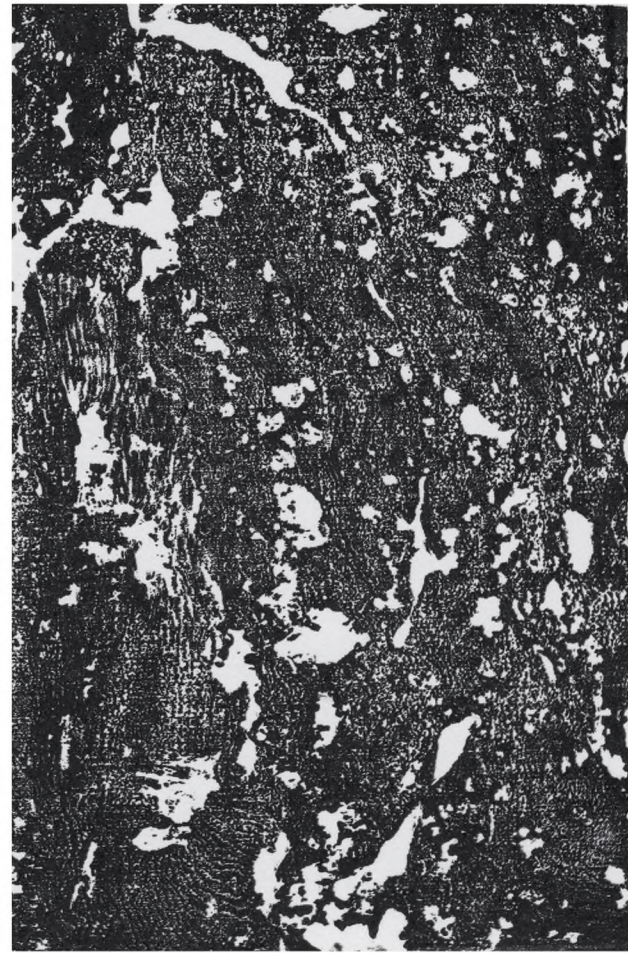
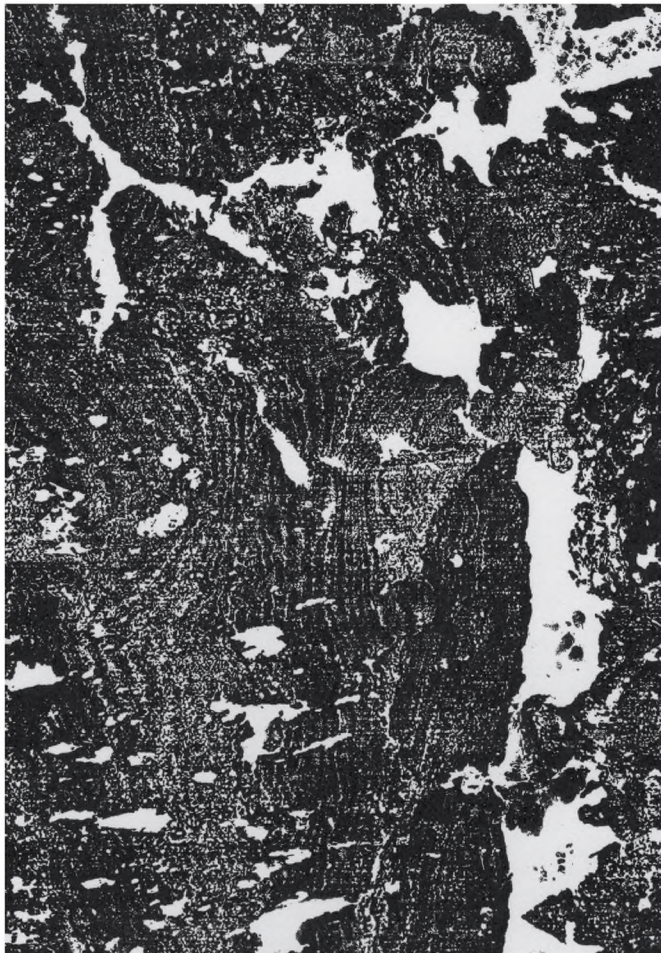

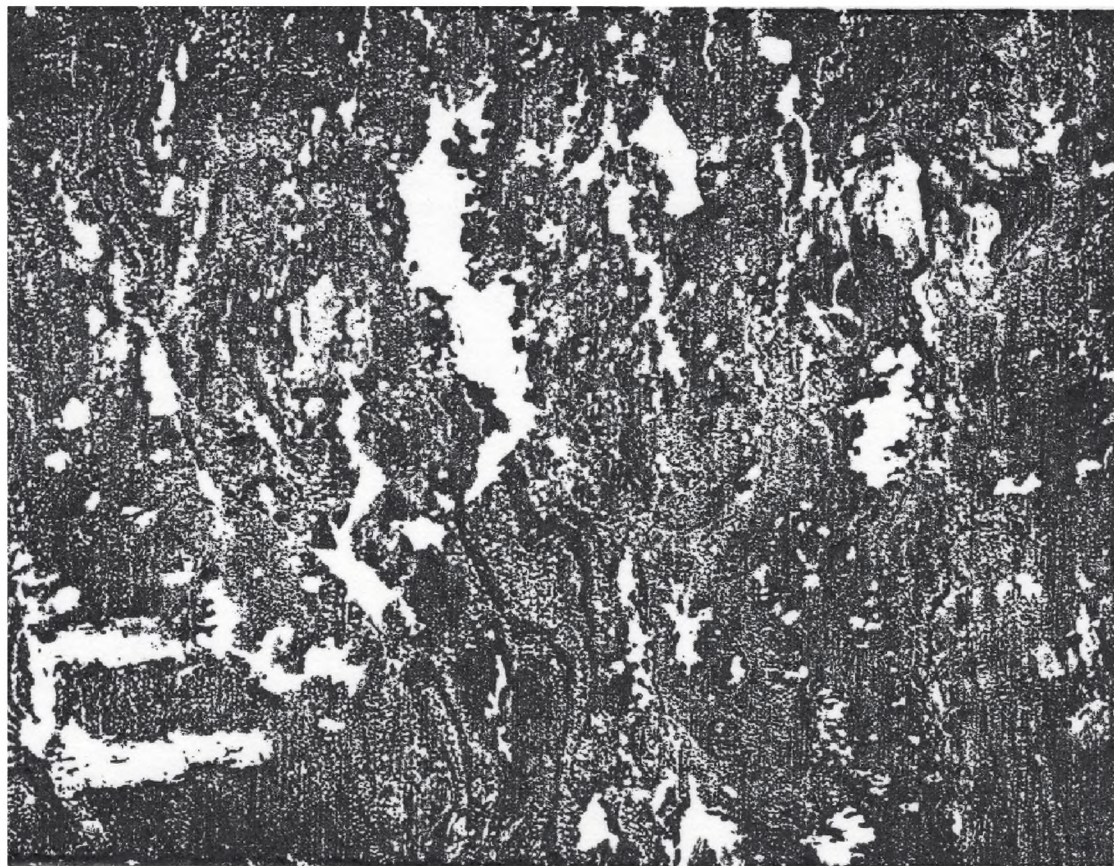
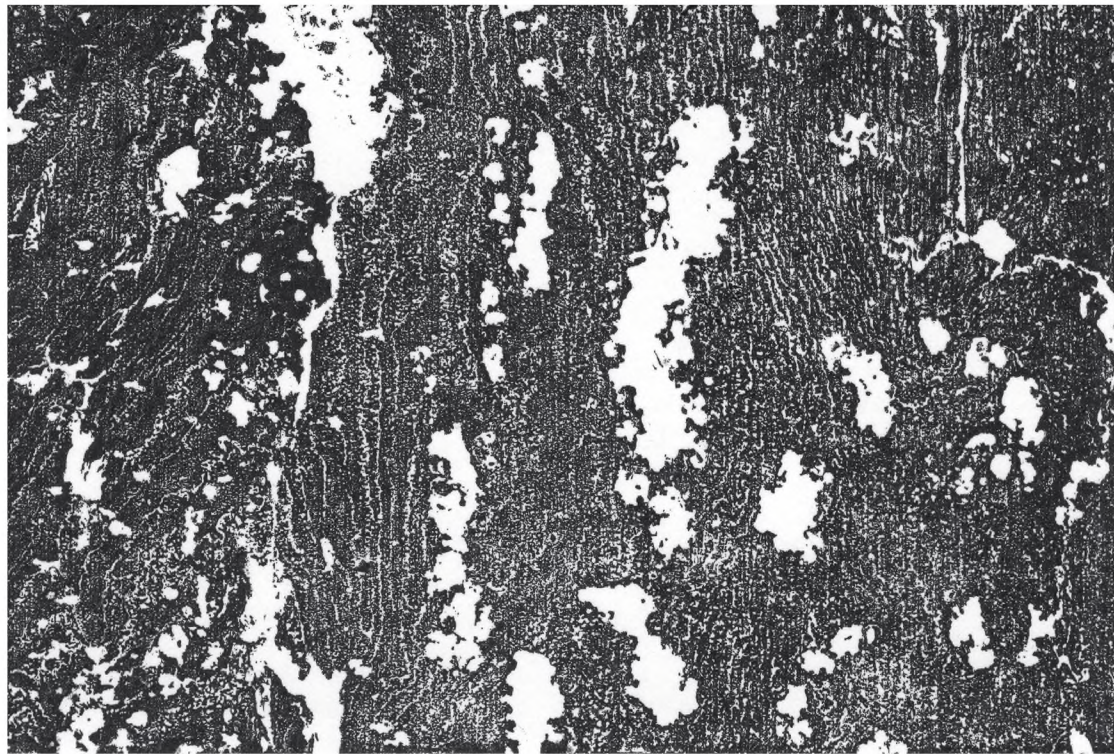

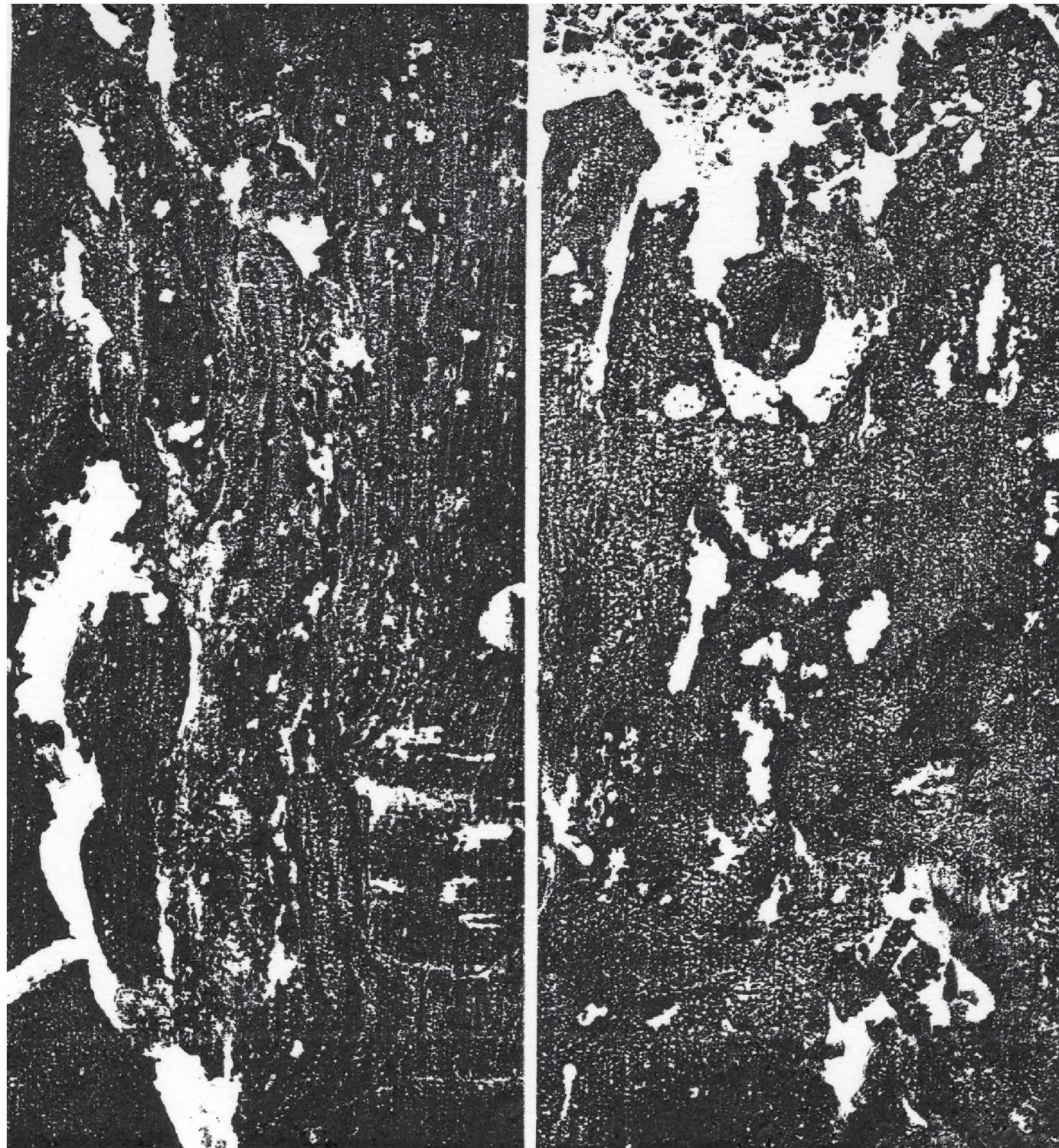
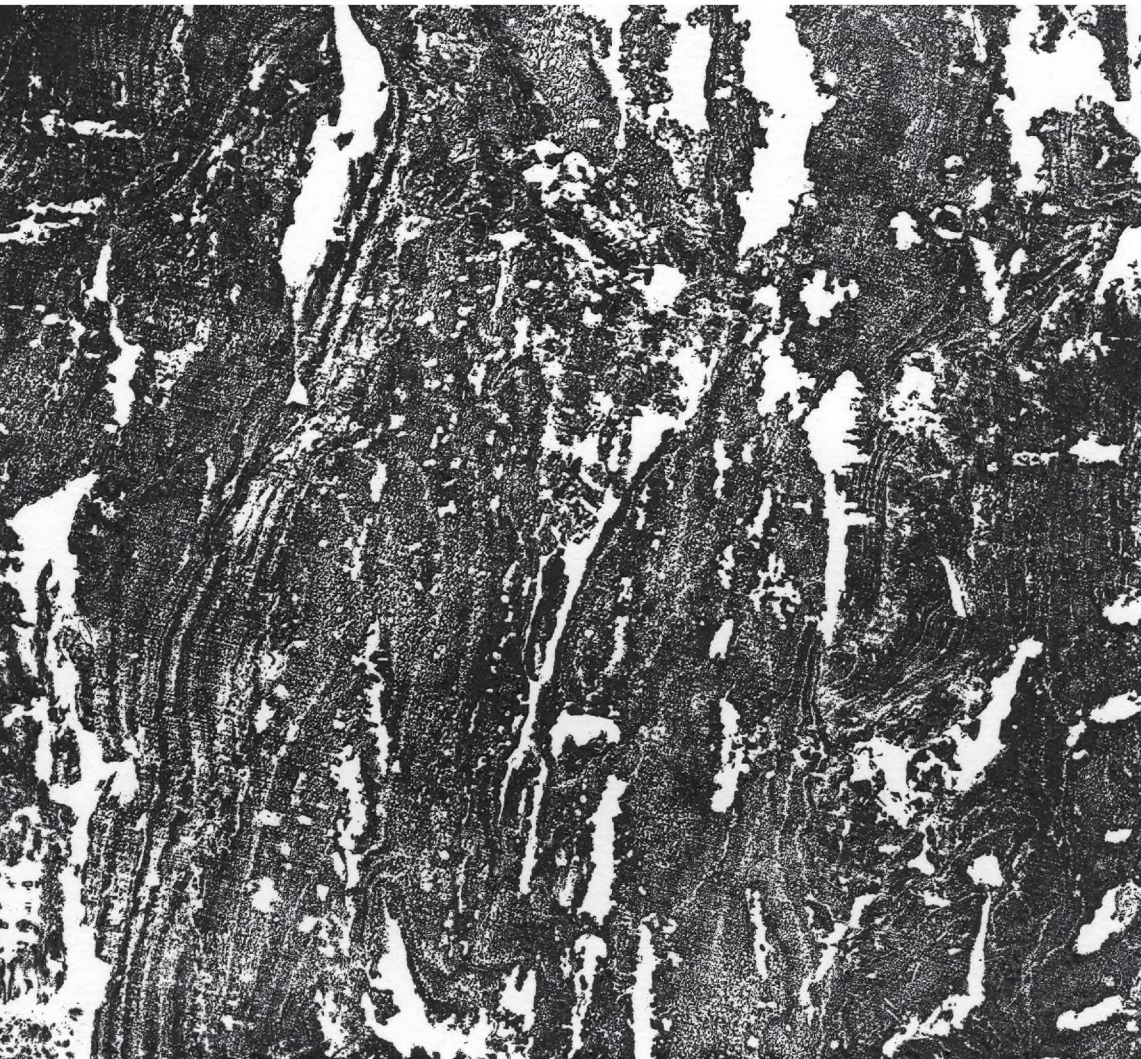
Visszatekintés a múlt, sorozat, évszám, fametszet hársfalemezen

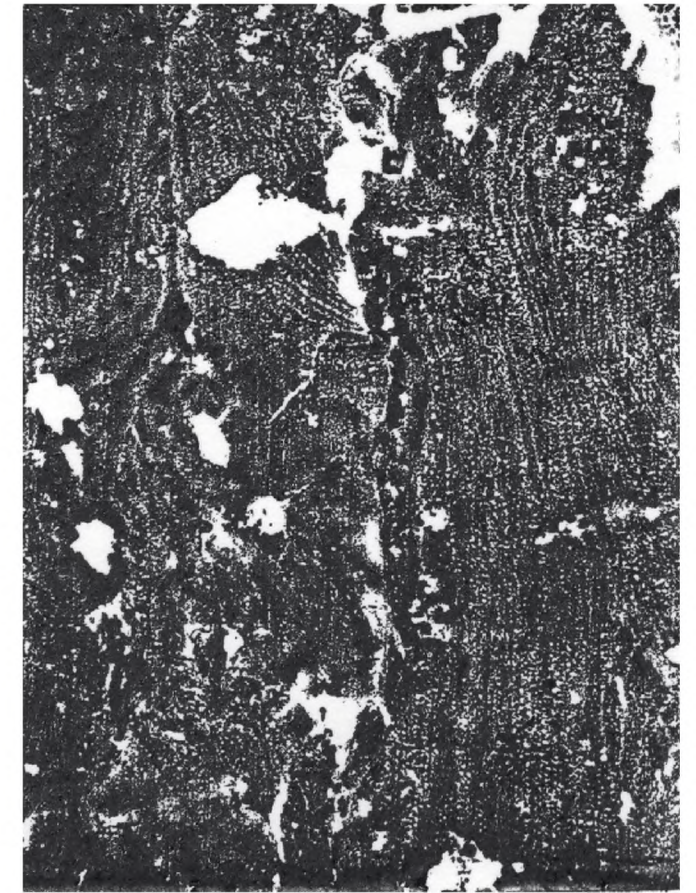
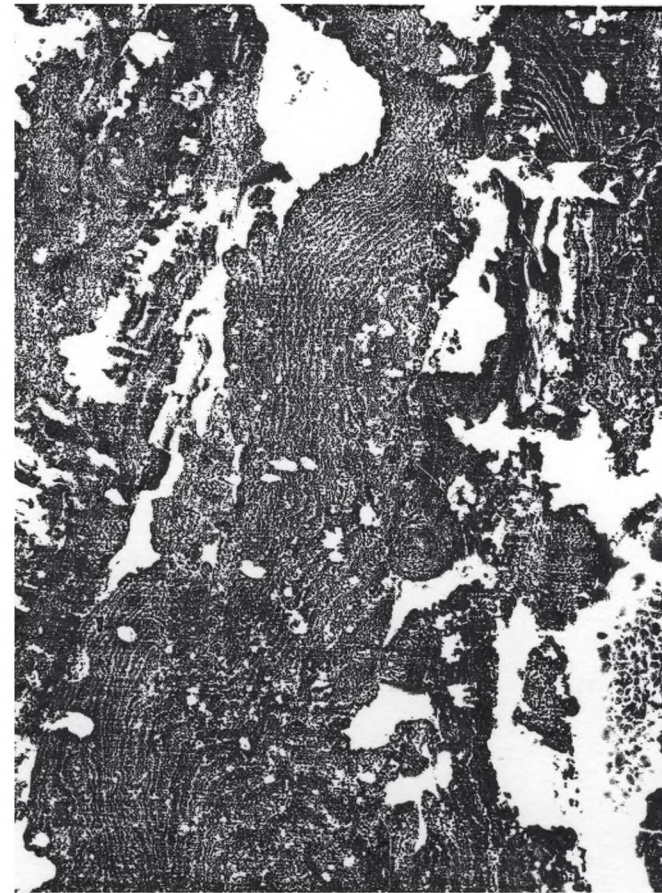
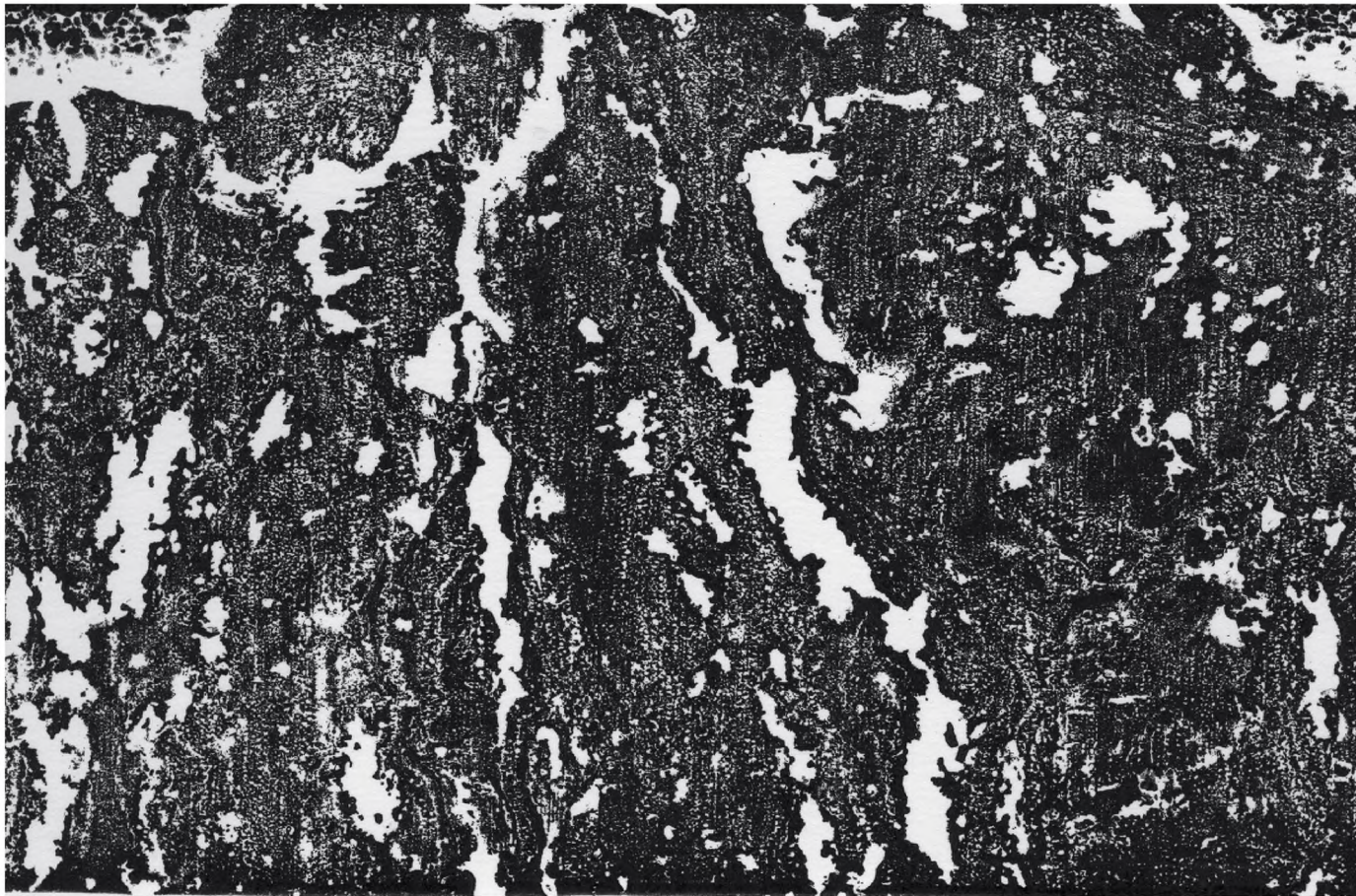

FESTMÉNYEK

Kompozíció V., vegyestechnika, papír, 51x35 cm, 1968, j. l.: Hajnal Mihály 1968

Kompozíció VII., olaj, papír, 44x57 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Kompozíció VII., vegyes technika, papír, 51x35.5 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Kompozíció VI., olaj, papír, 44x57 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Kompozíció I., olaj, papír, 57x44 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Kompozíció X., olaj, papír, 44x57 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Pihenés, olaj, papír, 44x57 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Álom, vegyes technika, papír, 51.5x35 cm, 1968, j.l.: Hajnal Mihály 1968

Szerelmesek, olaj, vászon, 59x44 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Komédiások bárkája, olaj, vászon, 100x100 cm, 1998, j.l.: Hajnal M 1998

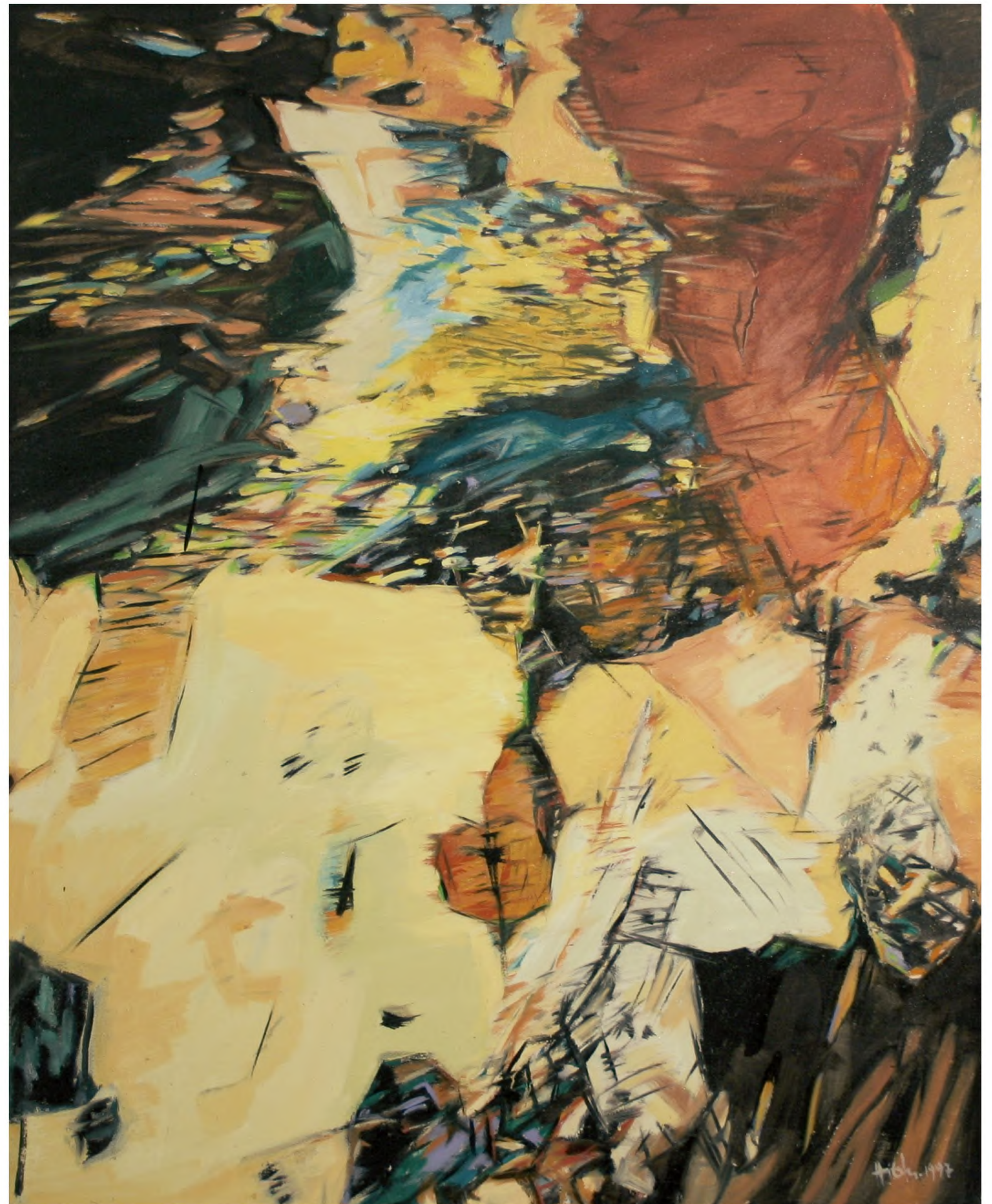

Farsang, olaj, vászon, 52x52 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Halványodó nap, olaj, vászon, 110x110 cm, 2001, j.l.: Hajnal M 2001

116. oldalon: *Mese dédapák, olaj, vászon, 110x90 cm, 1997, j.l.: Hajnal M. 1997.*
117. oldalon: *Riói karnevál, olaj, vászon, 110x90 cm, 1997, j.l.: Hajnal M. 1997*

Fúriák, olaj, vászon, 100x100 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Golgota, olaj, vászon, 120x120 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1999

Utolsó ima, olaj, vászon, 90x110 cm, 1997, j.l.: Hajnal M 1997

Kifakult fényképek, olaj, vászon, 110x90 cm, 1997, j.l.: Hajnal M 1997

Nem volt ki eltemessen minket, olaj, vászon, 115x82 cm, 1997, j.l.: Hajnal M 1997

Fájdalom, olaj, vászon, 59x44 cm, 1997, j.l.: Hajnal M. 1997

Ikarusz zuhanása, olaj, vászon, 44x59 cm, 1997, j.l.: Hajnal M 1997

Anyák fájdalma, olaj, vászon, 100x80 cm, 1997, j.l.: Hajnal M. 1997

Szent Iváni álmok, olaj, vászon, 100x100 cm, 1997, j.l.: Hajnal M. 1997

Szenvedély, olaj, vászon, 100x100 cm, 1997, j.l.: Hajnal M. 1997

Elmúlt régi világ, olaj, vászon, 90x90 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Egzotikus táncosnő, olaj, vászon, 100x80 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Szerlem kertje, olaj, vászon, 90x90 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Szépség és az állat I., olaj, vászon, 44x59 cm, 1998, j.l.: Hajnal M 1998

Túlzottan sok szerelmes, olaj, vászon, 90x90 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

Álarcok dialógusa, olaj, vászon, 44x59 cm, 1998, j.l.: Hajnal M. 1998

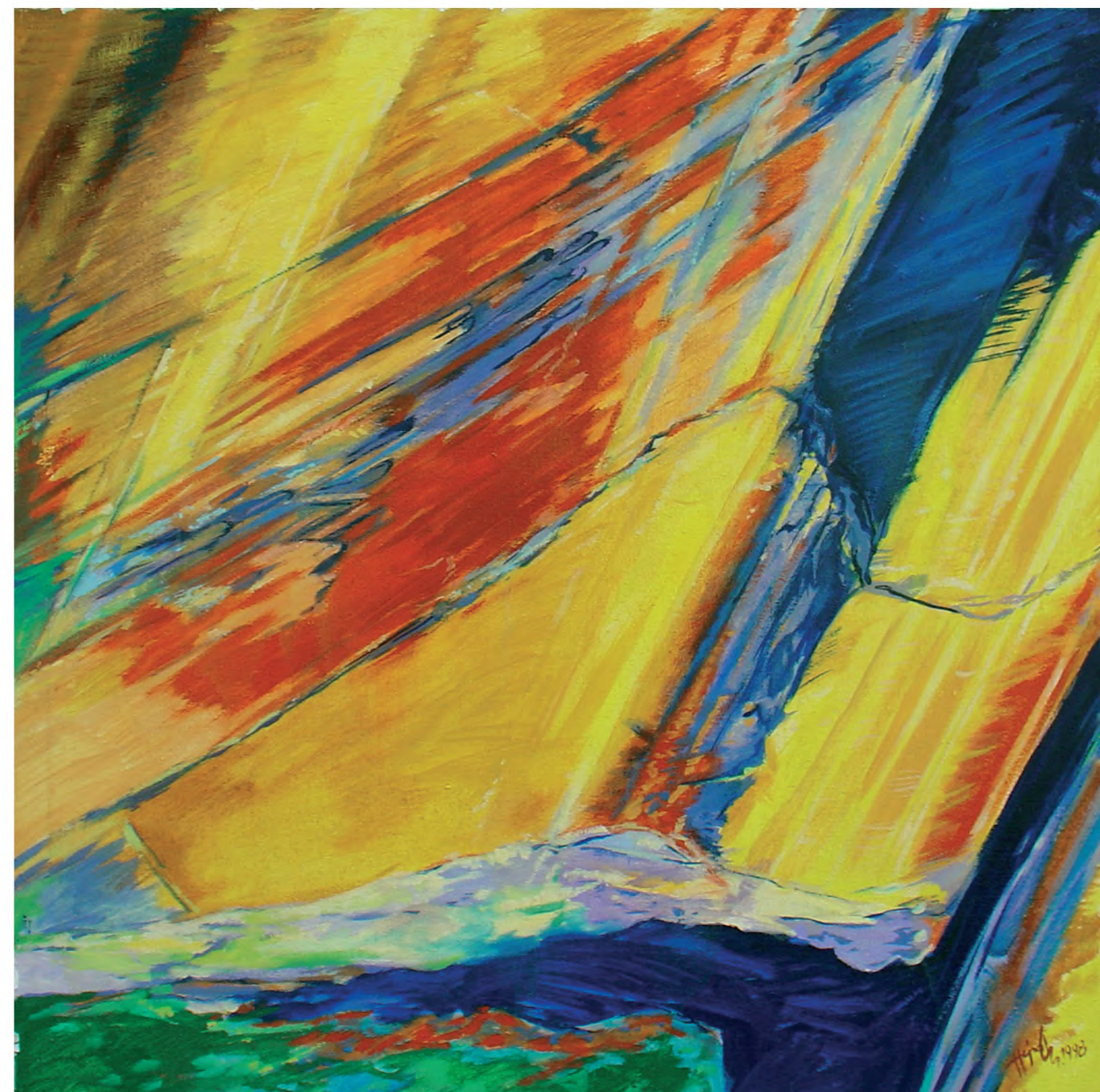
Karnevál, olaj, vászon, 110x110 cm, 2000, j.l.: Hajnal M. 2000

Katedrálk rombolása, olaj, vászon, 100x80 cm, 1999, j.l.: Hajnal M. 1999

Májusi mese, olaj, vászon, 110x110 cm, 1999, j.l.: Hajnal M. 1999

Doweri sziklák, olaj, vászon, 100x100 cm, 1998, j.l.: H.M. 1998

Karnevál I., olaj, vászon, 100x110 cm, 2000, j.l.: Hajnal M. 2000

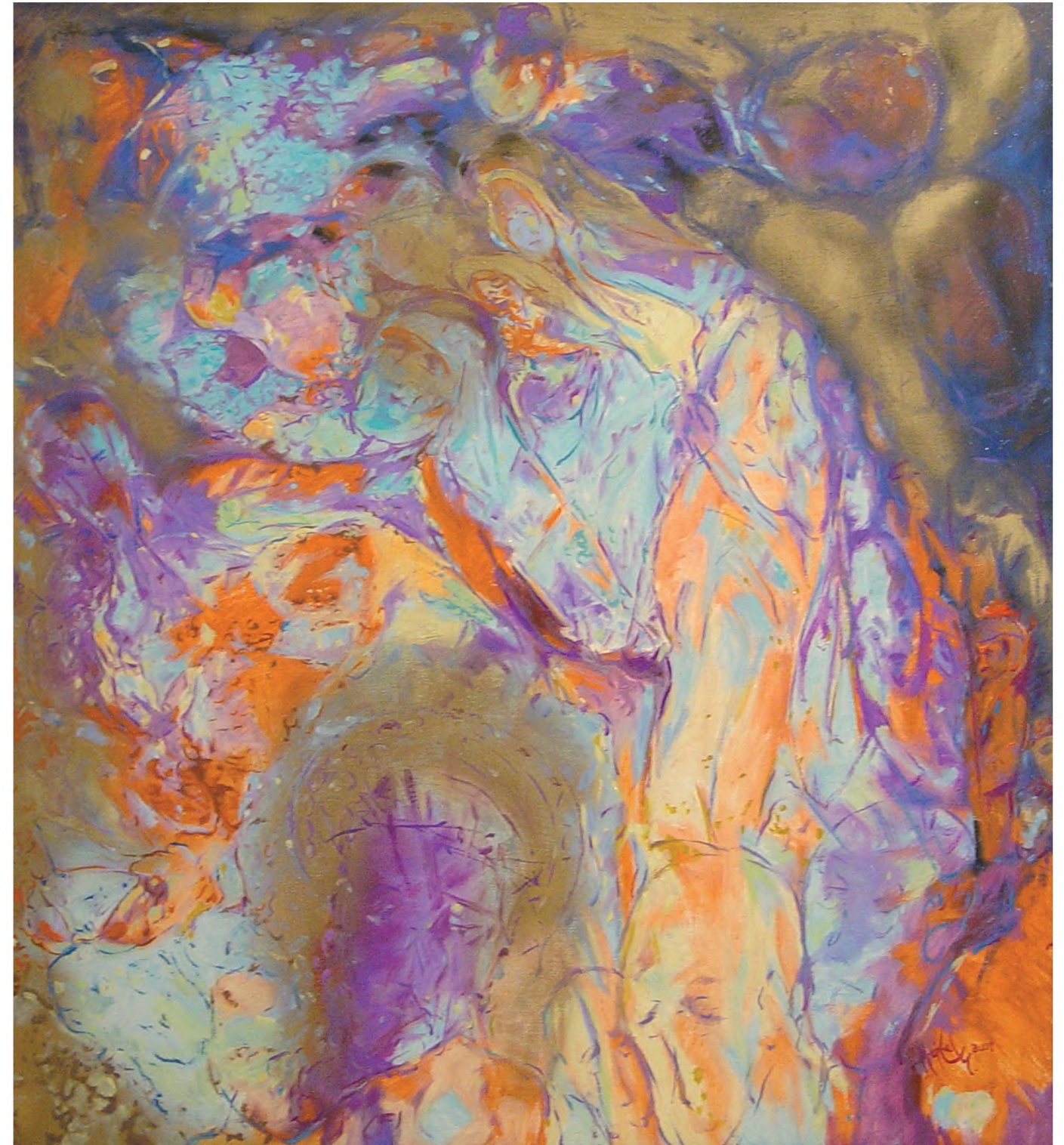
Hamlet, olaj, farost, 60x45 cm, 2000, j.l.: Hajnal M. 2000

Maláj rituálé, linómetszet, vászon, 110x100 cm, 2000, j.l.: Hajnal M. 2000

Riói karnevál, olaj, karton, 55x44 cm, 2000, j.l.: Hajnal M. 2000

Angyalok dala, olaj, vászon, 59x44 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Római karnevál, olaj, vászon, 110x90 cm, 2000, j.l.: Hajnal M. 2000

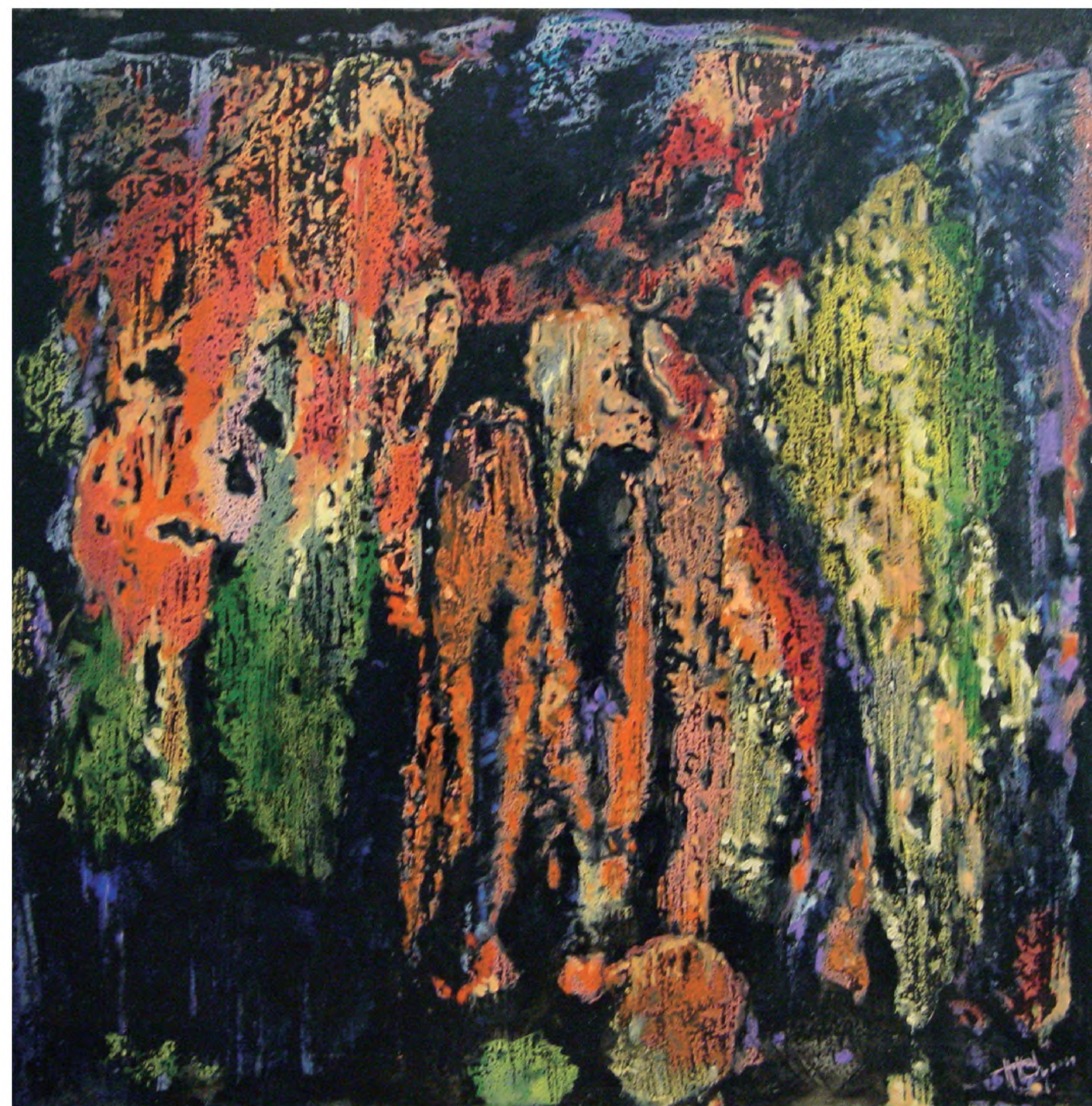
Erupció, olaj, vászon, 110x110 cm, 2001, j.l.: Hajnal M 2001

Arany bolygó, olaj, vászon, 110x110 cm, 2001, j.l.: Hajnal M 2001

Gyermekei meséiből, olaj, vászon, 85x70 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Boszorkányok találkozása, olaj, vászon, 51x51 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Hóolvadás I., olaj, karton, 40x50 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Hóolvadás II., olaj, karton, 34x49 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Kozmikus kvadrát, olaj, vászon, 110x110 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Madarak dallama, olaj, vászon, 120x100 cm, 2001, j.l.: Hajnal M 2001

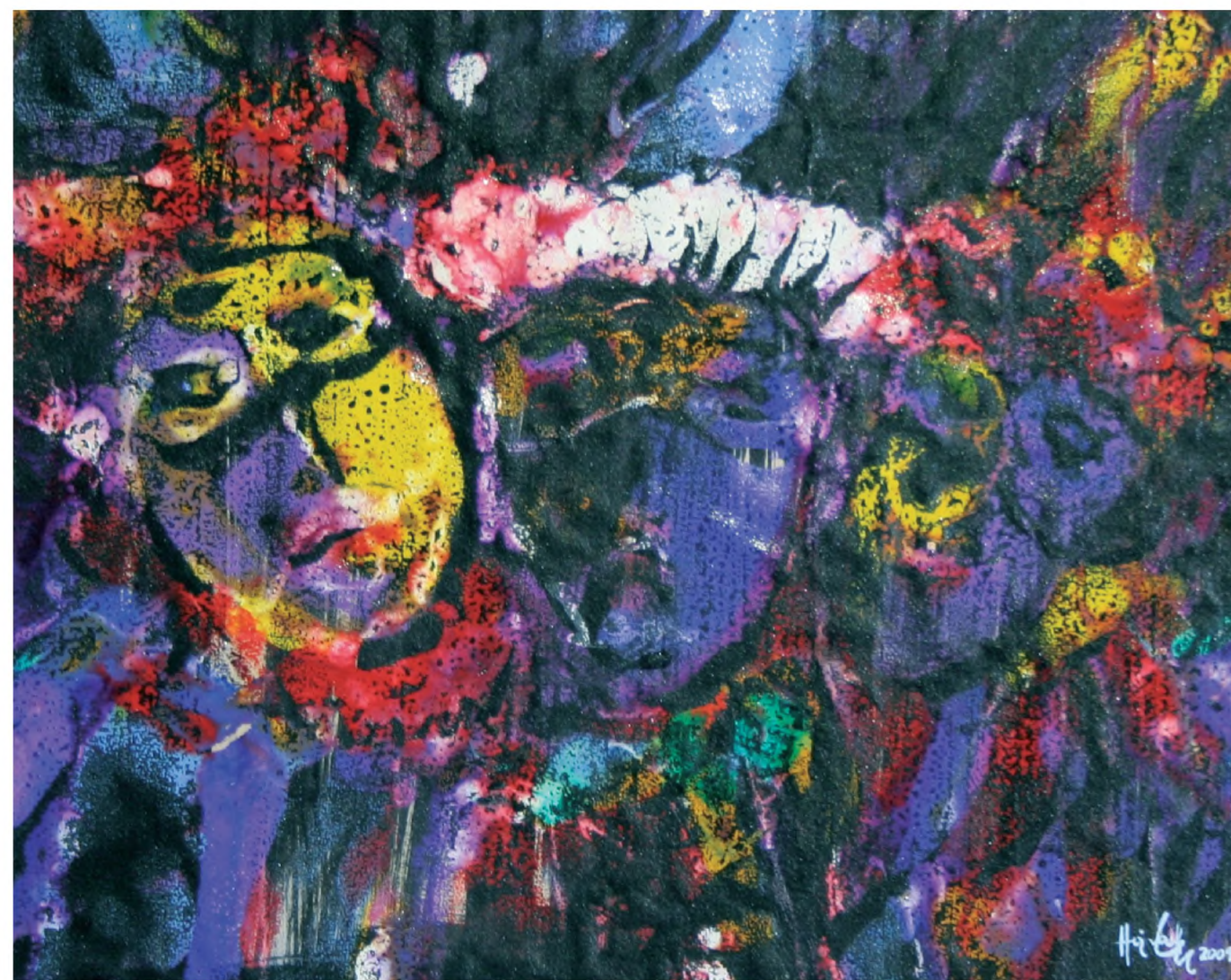
Szeretem házában, olaj, vászon, 59x44 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Találkozások, olaj, vászon, 90x80 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

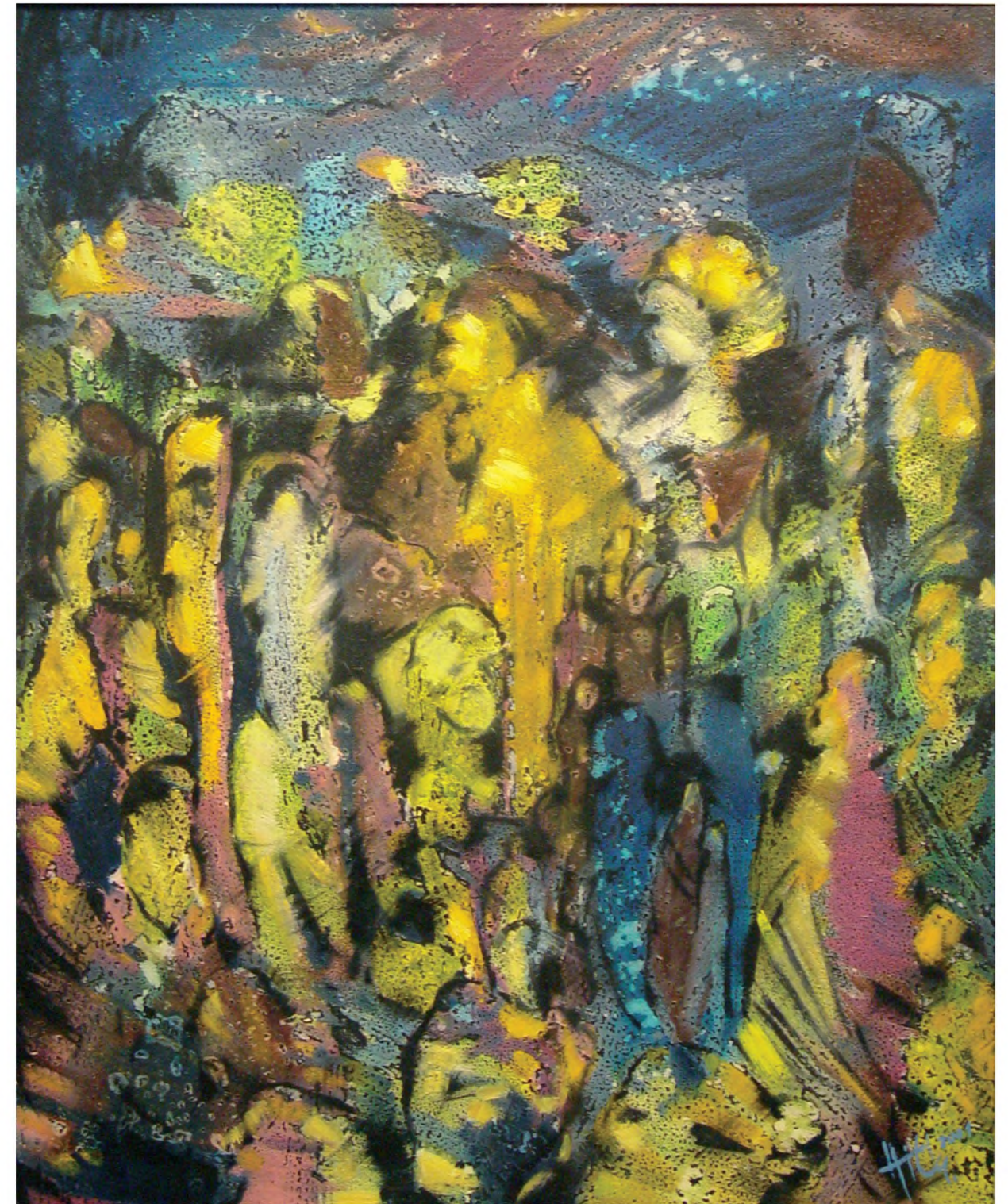
Szent család I., olaj, karton, 55x43 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Venecei karnevál, olaj, karton, 40x50 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Szeretem házban II., olaj, farost, 45x55 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Szomorú öregség, olaj, vászon, 85x70 cm, 2001, j.l.: Hajnal M 2001

Vidám özvegyek, olaj, vászon, 100x100 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Vidám társaság, olaj, vászon, 80x80 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Álmodozás, olaj, vászon, 110x90 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Öröm kertje, olaj, vászon, 85x70 cm, 2001, j.l.: Hajnal M. 2001

Fauszt és az ördög, olaj, vászon, 30x30 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Aggastyán és a tenger, olaj, karton, 55x45 ,cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Halott siratás, olaj, karton, 55x65 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

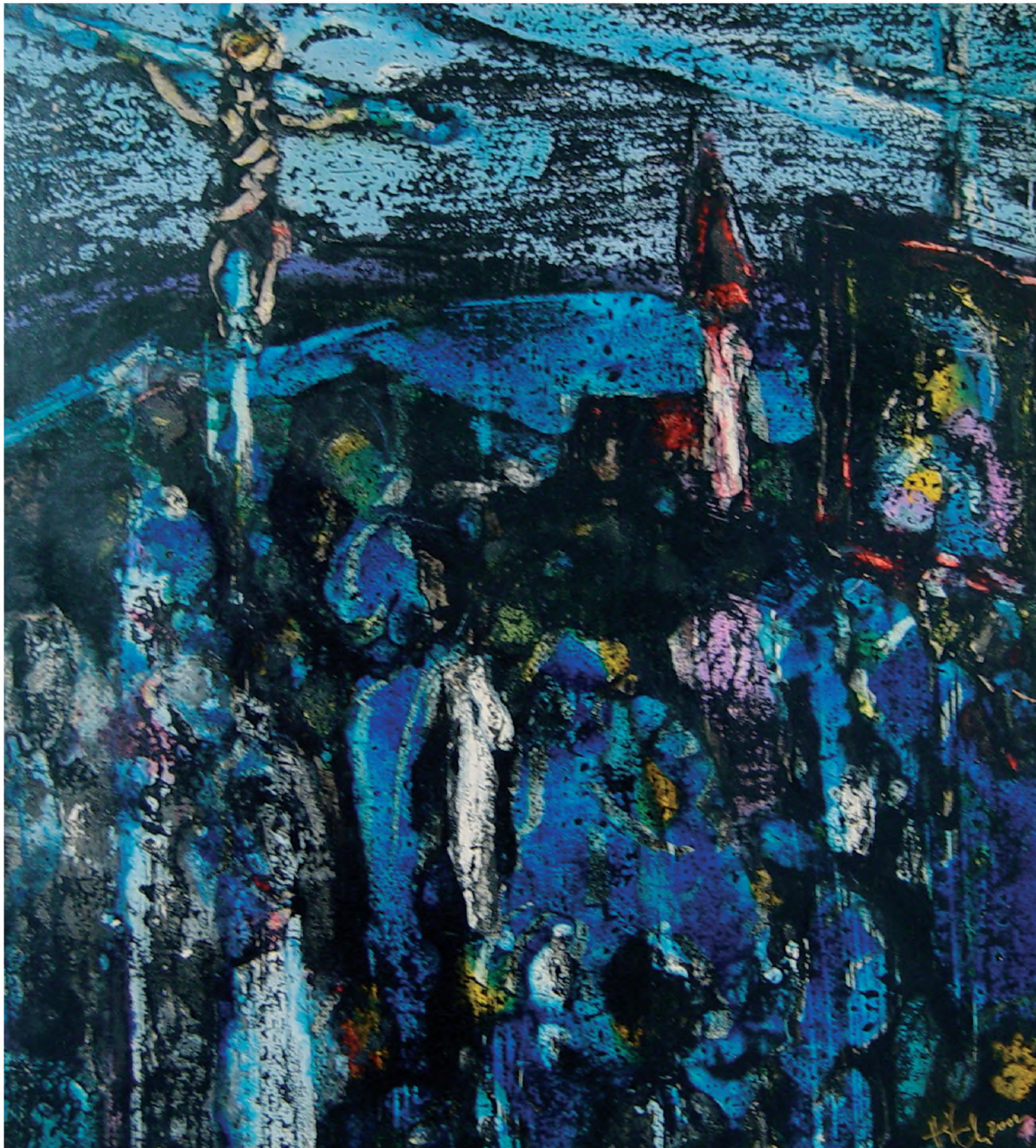
Ikarusz zuhanása, olaj, vászon, 40x52 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Korzikai motívum , olaj, vászon, 100x100 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002.

Kiöregedett bohócok, olaj, vászon, 55x41 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Körmenet Tihanyban, olaj, farost, 40x44 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

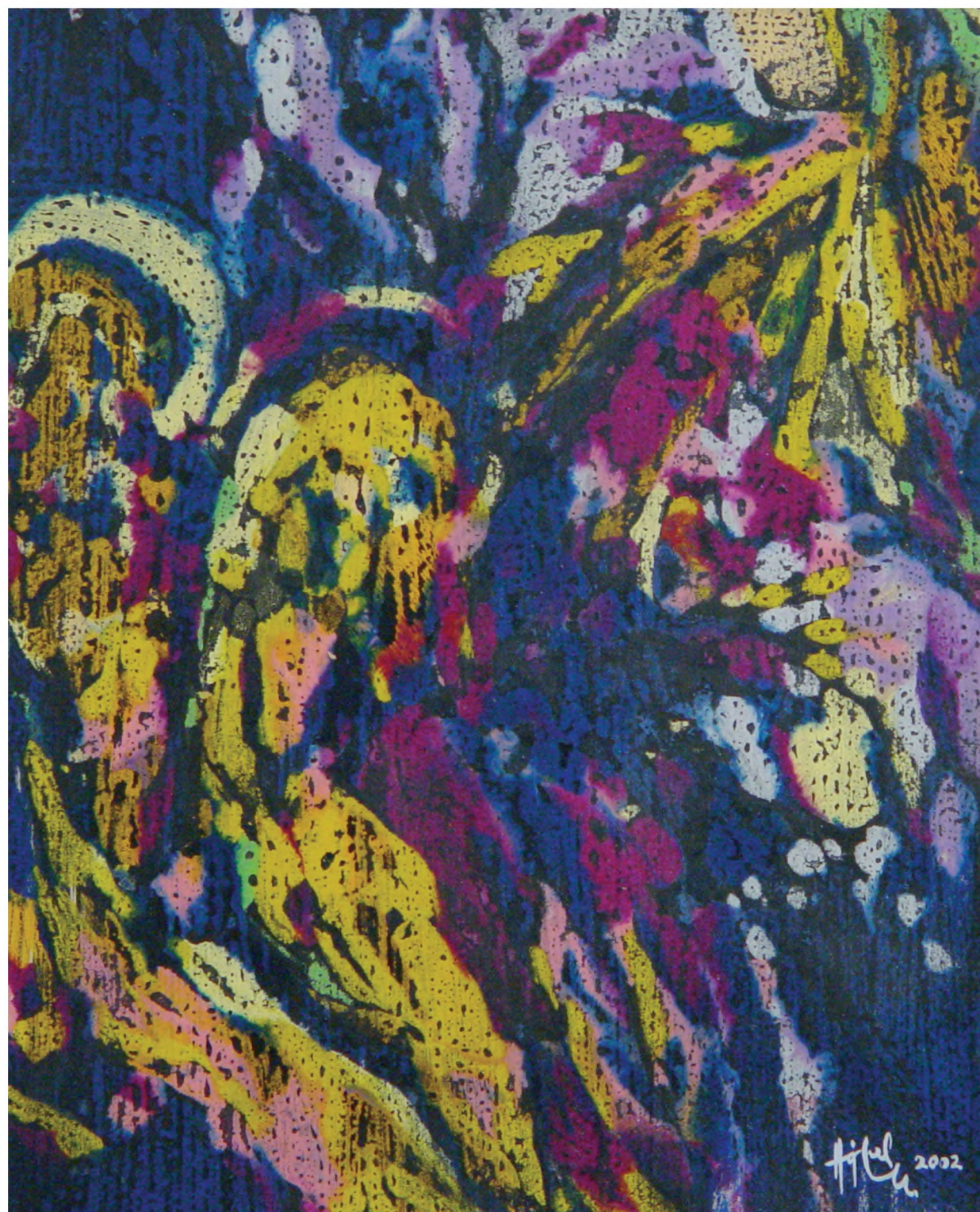
Nincs csak egy világ, olaj, farost, 55x45 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Sorssal üldözöttek I., olaj, karton, 55x44 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Sorssal üldözöttek II., olaj, karton, 55x45 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002.

Vándorló szentek, olaj, vászon, 50x41 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002.

Évek Korzikán, olaj, vászon, 140x120 cm, 2002, j.l.: Hajnal M. 2002

Sheakespeare tanárnő, olaj, vászon, 120x140 cm, 2004, j.l.: Hajnal M. 2004

Csend világja, olaj, vászon, 110x100 cm, 2004, j.l.: Hajnal M 04

Narancs rabszódia, olaj, vászon, 100x100 cm, 2004, j.l.: Hajnal M. 04

ÉLETRAJZ

Hajnal Mihály festő- és grafikusművész
Anarcs, 1935. augusztus 2.
Lakás / Address:
Václavská ul. 7., 120 00 Praha 2, Nové Město
Műterem / Studio:
Na Celné 730/10, 150 00 Praha 5, Smíchov
Telefon / Phone: +420 224 912 330
e-mail: hajnall@cuni.cz

Az 1950-es években kassai képzőművészek (Feld Lajos, Július Nemcik, Löffler Béla, Július Bukovinsky) esti rajziskolájában és műhelyében, majd az 1960-as években Budapesten Barcsay Jenő magántanítvány volt.
1990-ig Kassán élt, a Kelet-szlovákiai Galéria munkatársaként, valamint a Kassai Thália Színház díszlet- és jelmeztervezőjeként dolgozott. 1990-től Prágában él és alkot.
1990-től a Csehországi Magyar Képzőművészek Társasága majd a Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága tagja, 1992-től tagja a prágai Képzőművészek Egyesületének és a Cseh Képzőművészek Szindikátusának, valamint a Salvador Dalí Társaságnak és a Cseh Grafikusok Frantisek Kupka Csoportjának.

Díjak, ösztöndíjak / Prizes, scholarships:

1999 Masarykova Akadémia díja, Prága
1999 Franz Kafka-érem, Prága
1999 Prize of art critic, Prága
2000 Salvador Dalí-díj, Prága
2000 Kupka-díj, Prága
2000 Prize of art critic, Prága

Szimpozionok, művésztelepek / Symposions, Art Camps:

2001 Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társasága, Tihany

Egyéni kiállítások / Solo exhibitions:

1967 Kassa, Kulturális Központ
1967 Kassa, Művészek Háza
1968 Poprád, Tatranská Galéria
1975 Znojmo, Művészek Háza

1979 Kassa, Szakszervezetek Háza
1979 Pozsony, Bulharské kultúrne stredisko
1980 Kassa, VS_
1981 Prága, Szovjet Kulturális Központ
1981 Prága, Magyar Kulturális Intézet
1982 Losonc, Novohradsá Galéria
1983 Poprád, Kulturális Központ
1985 Esztergom, Petőfi Sándor Művelődési Központ
1985 Zirc, Zirci Galéria
1987 Tatabánya, Kernstok Terem
1990 Zirc, Zirci Galéria
1993 Prága, Fanz Kafka Centrum
1995 Arany Prága, Miskolc, Mini Galéria
1995 Sárospatak, A Művelődés Háza
1996 Terezin, Múzeum – Kis Erőd
1997 Vlašim, Vármúzeum
1998 Prága, Magyar Kulturális Intézet
1999 Reminiscencie, Kassa, Kelet-szlovákiai Galéria
1999 Zirc, Zirci Galéria
1999 Mauthausen, Koncentrációs Tábor Múzeum
1999 Kassa, Kelet-szlovákiai Galéria
1999 Prága, Galéria Slovenského Institutu
2000 Prága, První mestská banka
2000 Zirc, Zirci Galéria
2000 Prága, Kolowratský palác
2001 Budapest, Cseh Centrum
2001 MM Galéria, Prága
2001 Bécs, Cseh Centrum
2001 Prága, Casoni Palais Savarin
2001 Prága, Galerie Nová Síd
2002 Pozsony, Cseh Centrum
2002 Plzeň, Galerie Jiřího Trnky
2002 Prága, MM optik
2002 Selmezbánya, Városi Galéria
2003 Budapest, Vigadó Galéria
2005 Sopron, Körmendi Galéria
2005 München, Cseh Centrum

Csoportos kiállítások / Collective shows:

1967 Kassa, Kulturális Központ, Grafika
1968 Kassa, Kulturális Központ, Grafika
1990 Kassa, Kelet-szlovákiai Galéria, Salón
1990 Kassa, Kelet-szlovákiai Galéria, Salón
1991 Kassa, Kelet-szlovákiai Galéria, Salón
1992 Losonc, Kulturális Központ, Grafika
1998 Prága, Kongresszusi Központ, Képzőművészek Egyesülete 100 évfordulója
1999 Prága, Galéria M, Monotípiák
1999 Sharjah (Egyesült Arab Emírátságok), Biennálé – Miniaturók
2000 Cheju City (Dél-Korea), I. Nemzetközi Művészi Nyomat Fesztivál
2000 Prága, IV. Praha Graphic
2000 Prága, Nagyvásárcsarnok, Moderna
2000 Franciavilla al Mare, I. Nemzetközi Grafikai Biennálé
2000 Gornij Milanovac (Jugoszlávia), Kulturni Centar, VI. Nemzetközi Művészeti Biennálé
2000 Esztergom, Vármúzeum, VI. Országos Pasztell Biennálé
2001 Hradec Králové, Galerie moderního umění, Tér
2002 Esztergom, Vármúzeum, V. Országos Pasztell Biennálé
2002 Abu Dabi (Egyesült Arab Emírátságok), Biennálé – Miniaturók
2002 Plzeň, Galerie města Plzeň, 3. Közép-európai Rajz Biennálé
2003 Terezin, Múzeum – Kis Erőd, Emlékek
2004 Plzeň, Galerie města Plzeň, 4. Közép-európai Rajz Biennálé
2004 Salgótarján, Nógrádi Múzeum, 12. Országos Rajzbiennálé
2004 Budapest, Újpesti Galéria, Kisgrafika

Művek gyűjteményekben / Works in collections:

Budapest, Körmendi–Csák Gyűjtemény
Drezda (Németország), Staatliche Kunstsammlungen

Jeruzsálem (Izrael), Yad Vashem Múzeum
Miskolc, Miskolci Galéria
Prága, Franz Kafka Alapítvány
Sharjah (Egyesült Arab Emírátságok), Királyi Múzeum
Szöul (Dél-Korea), Koidang Városi Múzeum
Terezin, Múzeum
Vancouver (Kanada), The Biblical Museum of Canada

Bibliográfia / Bibliography:

1979 Herta Ondrusová-Viktorinová: Rajz–tempera. Pozsony, Bolgár Kulturális Centrum. (katalógus)
1980 Blanka Poliakova: V meste rybárov a maliarov. Slovenka 4. 1980. január 15.
1980 Marta Hrebi_ková: Szentpétervári temperák. Leningrád.
1982 Marta Hrebi_ková: Temperák. Lemnjingrád. (katalógus)
1985 Wehner Tibor: Hajnal Mihály. Esztergom, Petőfi Sándor Művelődési Központ (katalógus)
1987 E. Nagy Lajos: Hajnal Mihály. Tatabánya, Kernstok Terem. (katalógus)
1988 Krajská knižnica Košice. V štvorne Košice-Maliari. 62.
1990 (hamar): Újabb adományok a Zirci Galériának. A formák szépségének ígézetében. Hajnal Mihály grafikai kiállítása. Napló 1990. augusztus 10.
1992 Kinga Szabó: Hommage à Gyula Szabó. Losonc 1992. július 7.
1993 Die Verwandlung. Vestník Společnosti Franze Kafky 1993(1-2)20.
1993 A századvég magyarsága 1. Ki kicsoda Kassától Prágáig? Babits Kiadó. 403.
1995 Arany Prága. Észak-Magyarország 1995. augusztus 2.
1995 D. K.: (Élet)rajzi létprogram – Arany Prága.

- Észak-Magyarország 1995. augusztus 11.
- 1996 Vlastimil Vinter: Értékelő. Terezin 1996. március 14. V
- 1997 Vlastimil Vinter: Holocaust. Práce 1997. február 20.
- 1999 Miroslav Klivar: Imaginace. (katalógus)
- 1999 Kubička Kucsera Klára: Képünk. Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága. AB-ART.
- 1999 Slovník. Českých a Slovenských Výtvarných Umělc_ 1950-1999. H. 38.
- 1999 Miroslav Klivar: Elvonatkoztatott művészet. (katalógus)
- 1999 Jirí Davidek: Michal Hajnal. Kassa, Kelet-szlovákiai Galéria. (katalógus)
- 1999 Jan Zima: Malířské Reminiscence, Práce – Kultura 1999. szeptember 5.
- 2000 I. Nemzetközi Grafikai Biennálé, Franciavilla al Mare. (katalógus)
- 2000 Franciavilla al Mare, I.. Nemzetközi Grafikai Biennálé (katalógus)
- 2000 Esztergom, IV. Országos Pasztell Biennálé. (katalógus)
- 2000 Cheju City (Dél-Korea), I. Nemzetközi Művészi Nyomat Fesztivál (katalógus)
- 2000 Prága, Corcordia 2000. (katalógus)
- 2001 Külön világban és külön időben. 20. századi magyar képzőművészet Magyarország határain kívül 1918-tól napjainkig. Budapest, Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társasága. 100–102.
- 2001 Hradec Králové, Modern Művészeti Galéria, Mágie Barev (katalógus)
- 2001 Helena Hejhálková: Képek. Keramika a Sklo-Design a Um_ni 2001(11)
- 2001 Čestmir Cisař: Michal Hajnal. Amicus Revue 2001. szeptember 4.
- 2001 Polgár László: Hajnal Mihály festményei. Bohemia 2001(1-2)5.
- 2002 Esztergom, V. Országos Pasztell Biennálé (katalógus)
- 2002 Martin Šimek: Kontakt s obrazem must zachovat emoci. Mlada Fronta – DNES 2002. január 18.
- 2002 TASR közlemény. SME – Bratislava 2002. augusztus 27.
- 2002 Plzeň, 3. Közép-európai Rajz Biennálé (katalógus)
- 2002 Bognár Nándor: Álomképek és jelképek. Egy magyar festőművész Prágából. Magyar Nemzet 2002. július 26.
- 2002 ČTK, Syté barvy... Mladá Fronta DNES 2002. január 17.
- 2003 Hajnal Mihály festőművész kiállítása. Népszabadság 2003. július 14.
- 2003 Wagner István: Magyar festők a nagyvilágból. Magyar Hírlap 2003. július 31.
- 2003 Kolozsvár, Nemzetközi Grafikai Fesztivál. (katalógus)
- 2003 Terezin, Az idő tükrében 1993-2003. (katalógus)
- 2004 Budapest, VII. Nemzetközi Kisgrafikai Biennálé. (katalógus)
- 2004 Plzeň, 4. Közép-európai Rajz Biennálé. (katalógus)
- 2004 Salgótarján, Nógrádi Múzeum, 12. Országos Rajzbiennálé. (katalógus)
- 2004 Bohumír Bachrat_: Michal Hajnal. _eská Reseda 2004(9-10)
- 2005 Bohumil Bachraty: Michal Hajnal – Zeichnungen. München, Cseh Centrum. (katalógus)

RESUME

Hajnal Mihály

Mint oly sok kor- és pályatársát, a XX. század viharos eseménytörténete, Közép-Európa történelmi konfliktusai, diktatúrai determináltak Hajnal Mihály festő- és grafikusművész életútját és életművének alakulását, felépülését is. E művész sorsa, alkotóját azért volt különösen nehéz, mert országhatárok szeszélyes módosulásai, hatalmi körök kiszámíthatatlan váltakozásai (és nyomasztó állandóságai) akadályozták, nehezítették meg személyes aspirációinak kiteljesítését, egzisztenciális és művészeti gyökereinek meglelését. Az 1935-ben a magyarországi Anarcon született, Miskolcon gyermekeskedett alkotó az 1950-es évektől a csehszlovákiai Kassa városában, Feld Lajos, Julius Nemčík, Löffler Béla és Július Bukovinský műhelyében tanult, de az 1960-tól 1964-ig Barcsay Jenő budapesti magániskoláját is látogatta. Autonóm művészi munkásságának teljes kibontakozására hosszú-hosszú évekig kellett várni: alkalmazott grafikusként plakátokat és grafikákat tervezett, a kassai Thália Színház előadásaihoz díszletek és jelmezek készültek a keze alatt, és mindemellett jelentős művészetszervezői tevékenységet is kifejtett a Kelet-szlovákia Galéria munkatársaként. Hajnal Mihály az európai kontinens politikai-társadalmi átalakulásának, gyökeres átrendeződésének időszakában, a nyolcvanas-kilencvenes évtizedfordulón Prágába költözött, s a közelmúlt tizenöt évében itt alkotta meg a korábbi alkotói törekvéseire épülő, művészeti elveit szintetizáló festészeti és grafikai műegyütteseit: olajképeket, pasztelleket, monotípiákat, ceruza- és tusrajzokat, linóleummetszeteket, litográfiákat.

Hajnal Mihály művészetének alakulása az 1960-as évek második felétől követhető pontosan nyomon (miután korábbi alkotóperiódusainak munkái egy műtermét puszító tűzvész következtében megsemmisültek): műveit számos, a csehszlovákiai – majd szlovákiai és cseh –, valamint magyarországi városokban rendezett önálló tárlaton felvonultatta, és alkotásaival megannyi nemzetközi seregszemlén, biennálén is bemutatkozott. Munkásságában a hetvenes évektől a grafikai művek: az egyedi rajzok és a sokszorosító technikákkal kivitelezett lapok megalkotása

volt a domináns – s a pályakezdő periódusban a természetelvű, a figuratív kifejezés jellemezte alkotómódszerét –, majd a festészeti kibontakozás a kilencvenes évektől regisztrálható. A festői szólások megerősödése azonban nemcsak a műnem, a forma, a kivitelezés, a technika terén hozott fordulatot: Hajnal Mihály művészetében az epikus leképezés, a valóság hű megjelenítés, vagy a nagyvonalú átírás helyett a magával ragadó láttatás, a mély átéléssel hitelesített kifejezés vált elsőrendű alkotói problematikává.

A történelmi-művészeti értékekben oly gazdag, egyezsmind dinamikus európai világvárosként mindennapjait élő Prágában nagylélegzetű grafikai sorozatok és festői értékekben gazdag, izgalmas táblaképegyüttesek születtek és születnek Hajnal Mihály műtermében. A Hajnal-kompozíciók formai jellegzetességeit kutatva megállapítható, hogy műveinek vizuális rendszere a figuratív és a nonfiguratív, a konkrét jelentéseket és utalásokat hordozó motívumok és az önálló, az öntörvényű, elvont festői-grafikai kifejezőelemek egyesítéséből-egyesüléséből, különös együttjátszásából épül: a vonalak és a foltok, a színek és a formák, a felismerhetőségek és az elvonatkoztatások viláldozása feszült képtereket hoz létre. A tartalmi vetületeket faggatva a Hajnal-műveket talán jelenség-képekként határozhatjuk meg legpontosabban: kompozíciói bibliai jelene-tek, történelmi hivatkozások – vissza-visszatérően, művek sorozatával reflektál a holocaust tragédiájára –, kozmikus látomások rögzülnek kompozícióin, kiemelten karneválok, majálisok, cirkuszi produkciók világát, jeleneit, pillanatait, atmoszféráját idézi fel képein, amelyekben a hétköznapi és a mágikus jelleg, a magától értetődő értelmezési lehetőség és a megmagyarázhatatlan jelenség, a racionalitás és a transzcendencia egyaránt jelen van. A konkrétságok és az absztrakció ambivalenciái között egyensúlyozó festői-grafikus látomást félelmek, szorongások, felszabadult érzelmek, lírai vallomások árnyalják sokszólamúvá. Megközelítve és átélve Hajnal Mihály műveit a befogadó azt állapíthatja meg, hogy számos XX. századi művészeti törekvés, stilisztikai áramlat megérintette a kassai-prágai

magyar művész alkotói világot: szemléletében nyomott hagyott a realizmus, a szimbolizmus, a szürrealizmus és a tasizmus, a lírai absztrakt kifejezés és legerősebben a század egyik lehangsúlyosabb, folytonosan újraéledő irányzata, az expresszionizmus: erőteljes festői és grafikai kifejezései, belső világ-kivetítései érzékeny, érzelmi gazdagsággal áthatott kompozíciókban összpontosulnak. Ezt tanúsítja a Hajnal Mihály művészetének gondolati-érzelmi indíttatásáról a kilencvenes években írt alábbi elemzés néhány észrevétele is: „Hajnal a mai szenzualista expresszionizmus képviselője, amely az álmat részesíti előnyben, a motívumok színes skálájáról hallucinatív képet alkot, és a képeken abszolút szokatlanul többdimenziós téregységekkel dolgozik. Az emberi lélek belső drámájára összpontosít: önmagát vizsgálja és beleéli magát a XX. század emberiségének helyzetébe. ... A művész képeinek különlegessége a szín analitikus, fényeszerű kezelésében rejlik: a szín fénné válik, majd újból kilép belőle.” Mindezt megerősíti a művészettörténész Dr. Bohumír Bahraty eszmefuttatása: „A képzőművész tulajdonképpen Hajnal Mihály életének realitása. Nem egyéb mint egy autentikus tanúvallomás. Küldetés és szerepvállalás. Víziói, álmai, ábrándképei,

Mihal Hajnal

Vývoj a vyvrcholenie životnej a umeleckej dráhy maliara a grafika Michala Hajnala ako aj mnoho jeho súčasníkov a súpútnikov determinovali búrlivé udalosti 20. storočia, historické konflikty a diktatúry Strednej Európy. Osudy a životná dráha tohto umelca boli preto zvlášť ťažké, lebo rozmarne zmeny štátnych hraníc a nevypočítateľné zvraty (a deprimujúce konštanty) mocenských kruhov obmedzovali, komplikovali rozvoj jeho aspirácie a nájdenie umeleckých a existenciálnych koreňov. Majster, ktorý sa narodil v roku 1935 v maďarskom Anarcsi, a ktorý trávil svoje detstvo v Miskolci, od 50-tych rokov študoval v Košiciach, Československu v dielniach Ľudovíta Feldy, Júliusa Nemčíka, Vojtecha Löfflera a Júliusa Bukovinského. Okrem toho, od roku 1960 do roku 1964 taktiež navštevoval budapešiansku súkromnú školu Jenő Barc-

emlékei a megismertetés jegyében fogalmazódnak képeké, hogy világgá kiálthassa: Emlékezz! Etikai és esztétikai, filozófiai és szellemi értéke ez a nagy emberi gazdagság. Kvalitása a tett és az alkotás az egész emberiség és közösség javára.”

A hetven esztendő Hajnal Mihály életműve a XX. század második felében és az ezredfordulón a Budapest-Kassa-Prága háromszögben, az 1945 utáni Magyarország és Csehszlovákia, majd az 1990 utáni Szlovákia, Csehország és Magyarország oly sokarcú, sokféle áramlatot integráló és maga arcára idomító, ugyanakkor egységes vonásokkal is felruházott és összefogott művészeti földrajzi régióban jött létre. A Nyugat szellemi-művészeti köreitől elszigetelten, a lefojtott helyi művészeti viszonyok által terhelt, majd 1990 után felszabadult, szabad légkörben és környezetben születtek meg azok a művek, amelyek erőteljes szálakkal helyhez és korhoz kötöttek, de kifejezéseikben, láttatásaikban általános érvényességűek. A művész tudattal fordulhat – hetvenedik születésnapján egy pillanatra megállva és visszapillantva – a remélhetően a közelmúltéhoz hasonlóan termékeny, szép művekkel kamatozó, újabb alkotóperiódusok feladatai felé.

sayho. Avšak na úplný rozmach jeho umeleckej tvorby sa muselo dlho čakať: ako výtvarník tvoril plagáty a grafiky, navrhoval kostýmy a kulisy pre inscenácie košického divadla Thália, ďalej vyvíjal značnú umelecko-organizačnú činnosť ako spolupracovník Východoslovenského múzea. Michal Hajnal sa presťahoval v období zásadných zmien a politických zvrátov európskeho kontinentu na prelome 80tych a 90tych rokov do Prahy a v nedávno uplynulých 15tich rokoch tu vytvoril na báze svojich skorších umeleckých snáh vlastné maliarske a grafické súbory: olejomaľby, pastely, monotypie, kresby ceruzkou a tušom, rytiny, linoryty a litografie.

Dôsledkom požiaru, ktorý zničil jeho predchádzajúci ateliér a skoršie diela je možné presne sledovať dráhu Michala Hajnala až od druhej polovice 60tych rokov: svoje

diela prezentoval na početných samostatných vernisážach v mnohých mestách Československa (neskôr Slovenska a Česka), ďalej v Maďarsku a predstavil sa na mnohých medzinárodných prehliadkach a bienále. V jeho tvorbe od 70tych rokov dominovali grafické diela: samostatné kresby a listy vytvorené rozmnožovacou technikou. Pre tvorivú metódu na začiatku majstrovej dráhy bolo charakteristické použitie motívov z prírody a figuratívne artikulácie. Jeho maliarsky rozmach nastal od začiatku 90tych rokov. Zosilnenie maliarskych tónov neprineslo zmeny iba v oblasti žánru, formy, prevedenia a techniky: v diele Michala Hajnala sa namiesto epického odvodenia, namiesto zobrazenia vernej skutočnosti, alebo namiesto veľkorysého prepisu stala prvoradou tvorivou problematikou strhujúca obrazotvornosť, výraz potvrdený hlbokým prežívaním.

V Prahe, ktorá je tak bohatá na historické umelecké pamiatky a súčasne žije svoj život svetového veľkomesťa, v ateliéri Michala Hajnala vznikli a vznikajú veľkolepé grafické seriály a súbory napínavých a hodnotných tabulových malieb. Skúmajúc charakteristiky formy Hajnalových kompozícií môžeme povedať, že vizuálny systém jeho diel je tvorený zo súhry, zo spojenia figuratívnych a nefiguratívnych motívov s konkrétnymi narážkami a významami, a abstraktných grafických prostriedkov a ich zhody. Kmitanie čiar, škvŕn, farieb a foriem, konkrétností a abstrakcií vytvára napäté priestory obrazov. Vypytujúc sa na obsahové priemety Hajnalových diel, môžeme ich najskôr definovať ako javy – obrazy: jeho kompozície sú biblické výjavy, historické narážky (opätovne sa vracia v seriáloch diel k tragédii Holocaustu), v jeho kompozícii sú zachytené kozmické vízie, zvlášť karnevaly, majálesy, vo svojich obrazoch cituje svet a scény cirkusových produkcií, a tu je rovnako ako magický a každodenný ráz, ako samozrejímavá možnosť interpretácie a nevysvetliteľný jav – racionalita a transcendentálnosť súčasne. Maliarsku grafickú víziu hľadajúcu rovnováhu medzi ambivalenciami konkrétností a abstrakcií tieňujú do polyfónii úzkosti, uvoľnené city, lyrické vyznania. Prežívajúc Hajnalove diela a približujúc sa ku nim môže divák konštatovať, že tvorivý svet košicko-pražského maďarského umelca bol ovplyvnený početnými umeleckými smermi a štylis-

tickými tendenciami 20teho storočia. V jeho videní bol ovplyvnený realizmom, surrealizmom, symbolizmom a tašizmom, lyricko-abstraktným spôsobom vyjadrenia ale najsilnejšie jedným z najmarkantnejších, neustále sa znova rodiacich smerov storočia: expresionizmom. Jeho výrazná grafická expresia, premietanie jeho vnútorného sveta, sa sústreďuje v kompozíciách, ktoré sú presiaknuté citovým bohatstvom. O tom svedčia aj niektoré vyjadrenia analýzy z 90tych rokov, ktoré boli napísané o pohnútkach myšlienkovovo-citových motívov Hajnalových diel: „Hajnal je predstaviteľom senzualistického expresionizmu, ktorý uprednostňuje sen a vytvára halucinatívny obraz zo širokých škál motívov a v obrazoch pracuje s absolútne nezvyklými, viacdimenzionálnymi časťami priestoru. Sústreďuje sa na vnútornú dráhu ľudskej duše: vžíva sa do role ľudstva 20teho storočia. ... Zvláštnosť obrazov umelca sa skrýva v analytickom svetelnom zaobchádzaní s farbou. Farba sa stane svetlom a znovu z neho svetlo vystúpi.“ To všetko potvrdzujú myšlienky Dr. Bohumíra Bachratého: „Obrazotvornosť je vlastne realitou života Michala Hajnala. Nie je ničím iným než autentickým svedectvom. Poslaním a úlohou. Jeho vízie, sny, snenie, spomienky sa stali obrazmi v znamení poznania aby mohol vykričať do sveta: Pamätaj! To veľké ľudské bohatstvo je jeho etickou, estetickou, filozofickou a duševnou hodnotou. Jeho kvalita je čin a tvorba v prospech celého ľudstva a spoločnosti.“

Životné dielo sedemdesiatročného Michala Hajnala vzniklo v druhej polovici 20teho storočia a prelome tisícročia, v trojuholníku Budapešť-Košice-Praha, v Maďarsku, Československu, potom na Slovensku a v Čechách po roku 1945, v umelecko-geografickom regióne, ktorý absorbuje tak mnoho umeleckých smerov, a pritom ich pretvára na vlastný obraz. Jeho diela vznikli síce izolovane od umelecko-duchovných kruhov Západu, zatiaľ čo miestnymi umeleckými pomermi, po roku 1990 v oslobodenom ovzduší a prostredí. Jeho tvorba je markantne spätá s miestom a časom ale jeho výraz a vízia má všeobecnú platnosť. S týmto vedomím môže majster v deň svojich sedemdesiatych narodenín hľadiť na úlohy ďalších tvorivých období, ktoré, ako dúfame budú rovnako úrodné a zúročené krásnymi obrazmi ako jeho etapy nedávnej minulosti.

© Körmendi Galéria

ISSN 1210 4506
ISBN 963 868 122 5

A könyvet szerkesztette:
CSÁK FERENC művészettörténész

A bevezető tanulmányt, monografikus esszét írta:
WEHNER TIBOR művészettörténész
Szaklektorálta: CSÁK FERENC művészettörténész

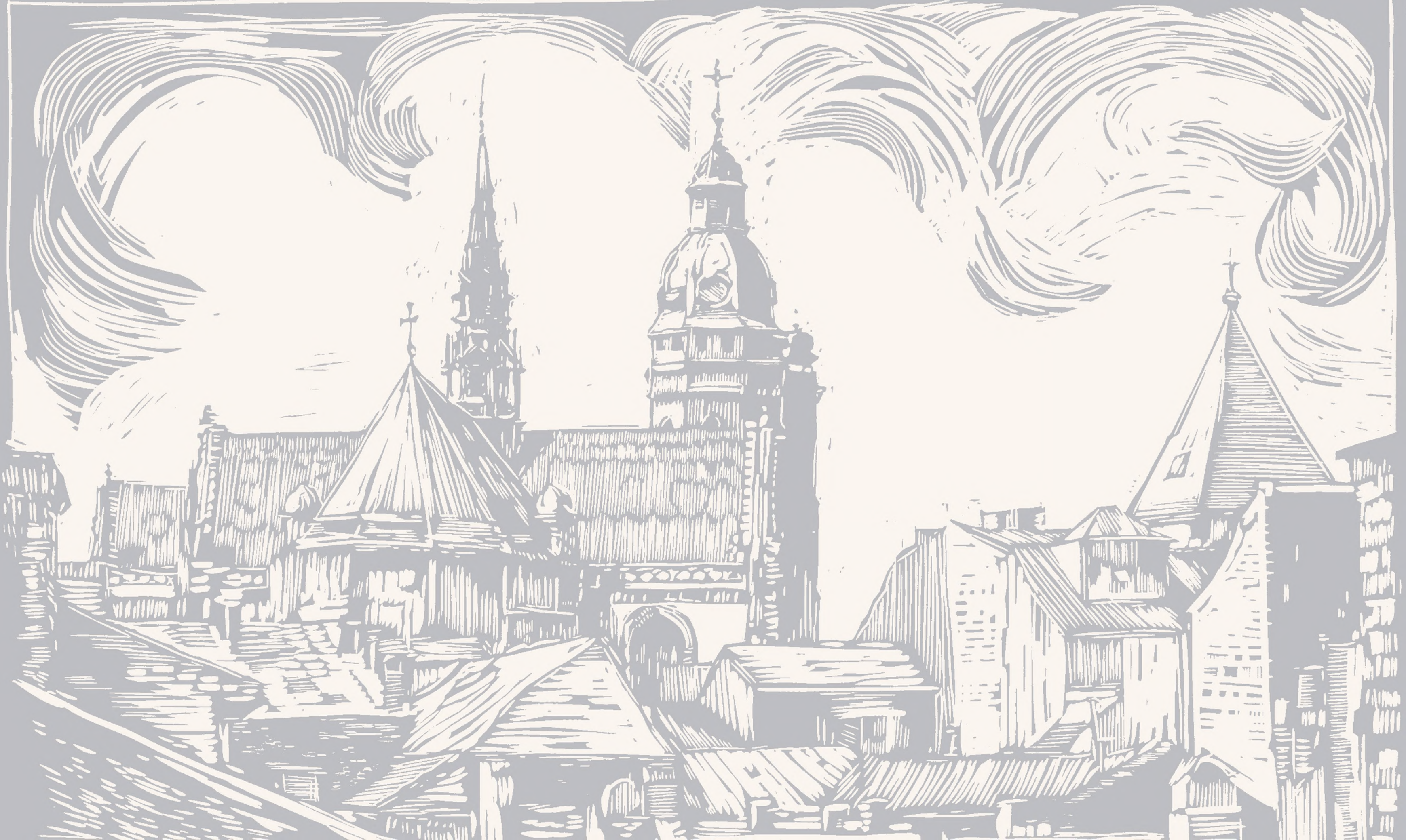
A fényképfelvételeket készítette:
CSÁK FERENC
ZIMA GYÖRGY

Kiadja a Körmendi Galéria (Color Team Kft.)
Felelős kiadó:
Dr. KÖRMENDI ANNA

H-1055 Budapest, Falk Miksa utca 7.
Tel.: (36+1) 269-0763, (36+1) 269-53-48
Fax: (36+1) 269-02-37
H-9400 Sopron, Templom utca 18.
Tel.: (+36-99) 524-012
Fax: (+36-99) 524-013

URL: <http://www.kormendigaleria.hu>
e-mail: info@kormendigaleria.hu

Előkészítés és nyomás:
Codex Print Kft., Budapest
Felelős vezető: ROHM SÁNDOR

<http://www.kormendigaleria.hu>